

VOJTĚCH VÁŽNÝ – PŘÍBĚH PARDUBICKÉHO SOUDCE A FAŠISTY

Michal BENDA

Úvodem

Úspěch žádné politické strany či hnutí by nebyl možný bez schopných osobností ve svém čele. V tomto ohledu se od sebe neliší strany demokratické od stran nedemokratických. U hnutí či politických stran prosazující fašistickou ideologii představuje úspěšné nalezení vůdčí osobnosti dokonce základní předpoklad úspěchu. V případě českého fašistického hnutí, které bylo reprezentováno zejména Národní obcí fašistickou (NOF), se ústřední postavou stal bývalý člen generálního štábu československé armády a legionářský generál Radola Gajda. V NOF zavedl přísně hierarchickou organizační strukturu a systém rozhodování. Do čela jednotlivých regionálních a místních organizací jmenoval své stoupence, kteří měli ve svém regionu podobné postavení jako Gajda v celé fašistické straně. Nejinak tomu bylo i v případě pardubické jednoty NOF, ve které se ústřední postavou stal v průběhu druhé poloviny dvacátých let okresní soudce Vojtěch Vážný.

1. Počátky kariéry v Národní obci fašistické (do roku 1931)

I když se v průběhu první Československé republiky stal Vážný ústřední postavou pardubického fašistického hnutí, východočeským rodákem nebyl. Narodil se 11. března 1894 v Praze, kde po získání základního a středního vzdělání vystudoval právnickou fakultu a zahájil svou kariéru v československé justici.¹⁾ První praktické zkušenosti získal od konce roku 1918 u Okresního soudu na Žižkově, kam byl přidělen na povinnou praxi.²⁾ Půlroční stáž absolvoval podle dochovaných vysvědčení úspěšně

1) V Praze se také seznámil se svou manželkou Vlastou, se kterou v roce 1922 oženil. Manželka se za svobodna jmenovala Veselá a narodila se 22. listopadu 1904 v Chicagu. SOKA Pardubice (SPce), f. matrika příslušníků města Pardubic (matrika), k. 651, matriční list Vojtěcha Vážného.

2) SOA Praha (SPr), f. Prezidium ministerstva vnitra (PMV), personální spis Vojtěcha Vážného (PS VV), i. č. 29342, výnos prezidia Vrchního zemského soudu v Praze z 20. prosince 1918.

a v následujících dvou letech působil u Zemského trestního soudu v Praze a na Státním zastupitelství v Praze.³⁾ Následně se v polovině roku 1920 vrátil k Okresnímu soudu na Žižkově.⁴⁾

Prvním působištěm po jmenování soudcem byl Liptovský Hrádek na Slovensku, kde se také v červnu roku 1924 narodil jeho syn Vojtěch.⁵⁾ V říjnu následujícího roku se jeho působení na Slovensku uzavřelo, když byl výnosem ministerstva spravedlnosti přeložen k Okresnímu soudu v Dobříši.⁶⁾

S působením v Dobříši je spojen počátek jeho činnosti v Národní obci fašistické. Přesné datum vstupu do NOF není známo, od druhé poloviny roku 1926 se však začal objevovat na schůzích NOF v Dobříši a od roku 1927 začal na veřejných shromážděních také aktivně vystupovat. Zanedlouho mu některé výroky přinesly první problémy u nadřízených a už v roce 1927 bylo proti němu zahájeno první disciplinární řízení. Vážnému se kladlo za vinu, že svým aktivním vystupováním a několika projevy porušil zásadu apolitičnosti justičních zaměstnanců. V březnu následujícího roku byl shledán vinným, jelikož se však jednalo o první prohrěšek, byl potrestán pouhým napomenutím: „*Vojtěch Vážný [...] jest vinen, že porušil povinnosti okresního soudce [...] tím, že na veřejných místech jako řečník pronesl výroky, které byly na újmu důvěry, hodnosti a vážnosti stavu soudcovského. [...] Za porušení toto ukládá se mu pořádkový trest napomenutí.*“⁷⁾

V tomto okamžiku se poprvé projevil talent Vážného obhájit se a v očích nadřízených své prohrěšky zmírnit. Proti napomenutí se odvolal a velmi obratně vysvětlil důvody svého počínání. Není pochyb o tom, že byl úspěšný, protože samotná kárná komise ve zdůvodnění udělení napomenutí uvedla: „*Vzhledem k hájení obviněného, že celá jeho činnost vycházela z ideálního dobrého úmyslu pracovati pro dobro státu, z organizace fašistické využítkovat pouze to, co dobrého v ní viděl a brzditi všem případným výstřelkům. Že vždy jen zdůrazňoval smysl pro zákon a právní řád, neshledává kárný soud*

3) SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 40404, platový výměr z 30. listopadu 1919.

4) SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 7803, přidělení k Okresnímu soudu na Žižkově z 30. června 1920.

5) NA Praha (NA), f. ministerstvo spravedlnosti (MS), (nezpracovaná část fondu), i. č. 49783, výpis z matriky Liptovského Hrádku vyhotovený 14. prosince 1925.

6) Vážný nastoupil k Okresnímu soudu v Dobříši 29. října 1925. NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 43012, potvrzení o nástupu Vážného k Okresnímu soudu v Dobříši z 4. listopadu 1925.

7) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 11498, disciplinární nález z 31. března 1927.

v této jeho činnosti nějaké těžké pochybení, nýbrž shledává pouze porušení proti pořádku.“⁸⁾ V disciplinárním rozsudku lze najít zajímavou okolnost. Nadřízení neshledali jeho členství ve fašistické straně za nevhodné, vinili ho pouze z několika závadných výroků. „Skutečnost, že obviněný projevil zanícení a nadšení pro směry fašistické, není sama o sobě ničím nečestným, ani porušením služebních povinností.“⁹⁾ Naopak v disciplinárním řízení v roce 1932 se Vážnému kladlo za vinu především členství v NOF.

Na počátku roku 1928 byl výnosem ministerstva spravedlnosti jmenován na místo soudce při Okresním soudu v Pardubicích. V úředním rozhodnutí prezidia vrchního zemského soudu bylo uvedeno: „Vláda Republiky československé propůjčila Vám rozhodnutím ze dne 14. prosince 1927 místo okresního soudce u Okresního soudu v Pardubicích.“¹⁰⁾ Do úřadu nastoupil počátkem května 1928 a byla mu přidělena občanskoprávní agenda.¹¹⁾ Tímto okamžikem začíná nejen soudní kariéru v Pardubicích, ale také spolupráci s místní organizací Národní obce fašistické.

Ve východočeském fašistickém hnutí na sebe poprvé výrazněji upozornil 20. ledna 1929, kdy předsedal veřejné schůzi v hotelu Zlatá štika, které se zúčastnilo víc než sto posluchačů.¹²⁾ V následujícím období začala jeho pozice v rámci pardubického fašistického hnutí nabývat na důležitosti. Poměrně rychle projevil značné organizační a řečnické schopnosti. Svou pozici vylepšoval také okolností, že byl soudcem u Okresního soudu v Pardubicích, díky čemuž se především zpočátku těšil značné autoritě mezi obyvateli Pardubic.

Už následujícího roku na několika schůzích vystoupil jako jeden z hlavních řečníků. Následně se jeho politická činnost dostala pod drobnohled politických odpůrců, kteří poukazovali na rozpor mezi povoláním soudce a politickou činností v NOF. Tato skutečnost začala přinášet i první konflikty. Například počátkem prosince roku 1930 během jeho vystoupení na fašistické schůzi vyvolali odpůrci mezi posluchači výtržnosti, takže projev, ve kterém Vážný kritizoval špatný chod státní správy

8) *Tamtéž.*

9) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 11498, zamítnutí odvolání z 27. září 1928.

10) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 690, dopis Vážnému z 13. ledna 1928.

11) SPce, f. matrika, k. 352, i. č. 2435/29, potvrzení o nástupu Vážného k Okresnímu soudu v Pardubicích 3. května 1928.

12) Podrobnosti o průběhu schůze viz: SPce, f. Presidiální spisy OÚ Pardubice (PS OÚ), k. 20, i. č. 115, relace z veřejné schůze z 20. ledna 1929.

v Československu a zbytečné výdaje na politickou reprezentaci čelních představitelů republiky, musel být na delší dobu přerušen a většina posluchačů byla za četnické asistence vyvedena ze sálu. Schůze pak mohla být dokončena v daleko komornější atmosféře za účasti pouze několika desítek účastníků, kteří měli pozvánky napsané přímo na jméno.¹³⁾

Vážný se od roku 1930 stal také terčem kritiky regionálního tisku socialistických stran. Zejména národně socialistické Bratrství ostře kritizovalo rozdílný postup úřadů a policie při zásazích na fašistických a komunistických schůzích. Hlavní důvod viděli právě v osobnosti okresního soudce: „*Fašistům je u nás dovoleno všechno, snad proto, že jedním z vedoucích činitelů fašistického hnutí u nás je okresní soudce p. Vážný. [...] Pan okresní soudce může vést organizaci, která je zjevně protistátní! To se nevidí!*“¹⁴⁾

Od počátku roku 1931 vyvíjel Vážný se svými spolupracovníky značnou veřejnou činnost, jejímž cílem bylo posílení pozice fašistické strany v regionu s výhledem na připravované obecní volby počátkem roku 1932. Soustředil se především na pořádání schůzí v Pardubicích a okolních obcích. Na setkáních vystupoval v roli organizátora nebo řečníka. Pro místní úřady se stalo nepříjemnou skutečností, že se okresní soudce, který by měl být z titulu své funkce apolitický, tak výrazně angažuje v politické straně, která je navíc na okraji politického spektra a má protistátní charakter. V hlášení nadřízeným orgánům se přednosta okresního úřadu vyjádřil takto: „*Všech dosud konaných schůzí zúčastnil se jako řečník okresní soudce V. Vážný, který jest hlášen jako řečník na další schůze a jenž obstarává také povolení k vylepování plakátů oznamujících konání schůzí i v sousedních okresech. Činnost okresního soudce V. Vážného ve fašistických schůzích budí značný rozruch a jest velmi nepříznivě kritisována.*“¹⁵⁾

Rostoucí pozice Vážného v pardubické NOF si od roku 1930 stále častěji všimaly i úřady. Z několika podrobných hlášení, které Okresní úřad v Pardubicích zaslal do Prahy, je zřejmé, že právě v osobnosti okresního soudce byla viděna jedna z hlavních příčin vzestupu místního fašistického hnutí: „*Jest nesporno, že hlavní zásluhu o rozšíření hnutí fašistického na Pardubicku a především v Pardubicích samotných má okresní soudce Vojtěch Vážný, přidělený službou k Okresnímu soudu v Pardubicích, or-*

13) SPce, f. PS OÚ, k. 21, i. č. 85, relace z veřejné schůze ze dne 4. prosince 1930.

14) *Je u nás fašistům dovoleno všechno?*, Bratrství, roč. 13, 1930, č. 41, s. 4.

15) SPce, f. PS OÚ, k. 23, i. č. 461, zpráva o činnosti okresního soudce Vážného ve fašistickém hnutí z 11. května 1931.

ganizátor strany fašistické.¹⁶⁾ Stejná skutečnost přidávala na důležitosti i jeho projevům, jak zaregistrovaly také policejní orgány: „*Že se mu práce dařila dlužno přičítati mimo jiné také jeho postavení služebnímu, které zejména na venkově na počátku jeho politické činnosti bylo respektováno a i ve městech mu prospívalo, jelikož soudce je u občanstva symbolem spravedlnosti.*“¹⁷⁾

Sám Vážný si byl své výhody dobře vědom. Jeho služební postavení se tak objevilo na všech tiskovinách, propagačních letácích a dalších agitačních materiálech včetně pozvánek na veřejné či důvěrné schůze fašistické strany. Jeho jméno se později objevovalo i v tiráži pardubického fašistického časopisu České směry. V některých případech, zejména na počátku politické činnosti, jeho postavení způsobilo, že mnozí z posluchačů brali jeho projevy a názory jako oficiální stanovisko místních úřadů. Došli k tomu jednoduchou úvahou, že postava takto vysoce postavená by jistě neprosazovala názory, které by byly v přímém rozporu s oficiální politikou.

Vážný ke svému nespornému intelektu a zkušenostem dokázal přidat také řečnické schopnosti. Proto jeho veřejná vystoupení poměrně rychle padla na úrodnou půdu. Na svou stranu získal především řadu nespokojených, kteří byli větším či menším způsobem zasaženi hospodářskou krizí. V policejním hlášení je k této skutečnosti uvedeno: „*Jeho výroky padly na úrodnou půdu především u všech nespokojenců politických, zejména u v Pardubicích rozštěpené strany živnostenské, mezi pensionovanými gážisty a v míře mizivější u republikánů žijících na venkově, majetníků domů a lidovců, kteří od něho očekávají příznivé řešení otázek stavovských i nynější všeobecné krise hospodářské.*“¹⁸⁾ Tato skupina voličů hledala ve fašistické straně alternativu, čehož Vážný dokázal využit.

Zajímavým příkladem jeho řečnického umění byla schůze NOF z poloviny května 1931, která proběhla v Dřítči.¹⁹⁾ Vážný nastínil vlastní pohled na důvody aktuálních hospodářských problémů. Odmítl argumentaci jiných politických stran, že za krizi v Československu může poválečný rozvrat. Vinu dával špatnému hospodaření s přírodními a lidskými zdroji a nepřilíš efektivnímu fungování státní správy: „*Není správné porovnávat naše*

16) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

17) *Tamtéž.*

18) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

19) SPce, f. PS OÚ, k. 23, i. č. 491, relace z veřejné schůze v Dřítči z 19. května 1931.

*hospodářské poměry s poměry v sousedních státech, které trpí následkem prohrané války. Náš stát jako stát vítězný s velkým přírodním bohatstvím a pracovitým a inteligentním obyvatelstvem nemusel by prodělávat dnešní těžkou krizi, kdyby hospodářství státu a jeho podniků bylo řádné.*²⁰⁾ Neopomněl zmínit ani nepřilíživě podařenou pozemkovou reformu či podle fašistů nedůslednou nostrifikaci průmyslových podniků. Řešení viděl v zavedení úsporných opatření ve státní správě a přednostnímu zaměstnávání příslušníků české národnosti i v oblastech, které byly národnostně smíšené: „*Šetřiti by se mělo omezením výdajů a zmenšením počtu ministerstev, snížením počtu poslanců a zrušením senátu.*“²¹⁾

Další výhodou, kterou Vážný dokázal využít, byla znalost legislativní soustavy. Okresní úřad dlouhou dobu nemohl najít záminku k zásahu proti jeho osobě, přestože činnost byla velmi pozorně monitorována a na každém vystoupení byl přítomen jako úřední intervence zaměstnanec okresního úřadu nebo příslušník četnictva.²²⁾ Okresní soudce dokázal přítomnost úřední intervence využít proti svým politickým odpůrcům. Podle jeho vlastních slov přítomnost úředníků vítal, protože mu poskytovala záruku, že jeho vyjádření nebudou oponenty zkeslena nebo zneužita.

Vážný si byl vědom, jaké by mohl mít problémy při porušení některých zákonů, především zákona shromažďovacího a zákona na ochranu republiky. Vyžadoval proto na fašistických schůzích důsledné dodržování pořádku a zvolil osobitý způsob řízení veřejných schůzí, který u jiných politických stran nebyl obvyklý a byl jeho oponenty často kritizován. Ostatní politické strany na začátku každé schůze obvykle volily předsednictvo schůze. Vážný tuto praxi vynechal a na počátku všem přítomným důrazně připomenul, že danou schůzi má povolenou okresním úřadem na své jméno, a proto ji bude řídit sám. Vzápětí udělil slovo sám sobě a po svém projevu rozhodoval, kdo další dostane možnost veřejně vystoupit, případně na jak dlouhou dobu. Velmi často se tak stalo, že se jeho rivalové vůbec nedostali ke slovu. Zároveň vyžadoval přísné dodržování klidu, a pokud někdo v hledišti výrazněji projevil nesouhlas, nechal ho ze schůze vyvést dobře

20) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

21) *Tamtéž.*

22) Z policejního hlášení je možno vyčíst, že Vážného chování úřadům vadilo. Autor zprávy dokonce Vážného jednání charakterizoval následovně: „*Okresní soudce Vojtěch Vážný byl opatrný jako had, pokud šlo o styk s okresním úřadem a úředními zástupci, kteří intervenovali na četných schůzích jim svolávaných.*“ SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

organizovanou pořadatelskou službou nebo se po skončení schůze obrátil na nejbližší četnickou stanici s příslušným udáním. V těchto chvílích se opět projevila výhoda jeho služebního postavení, protože četnictvo muselo každé udání pečlivě zaznamenat a zabývat se jím.

Tento postup rozhodně nepřidal na autoritě policejních orgánů a v tisku i mezi veřejností se množily negativní reakce. Objevily se vcelku logické pochybnosti o objektivním přístupu úřadů k osobě Vážného a zároveň byla zpochybněna nestrannost funkce československého soudce, čímž utrpěla pověst celého Okresního soudu v Pardubicích. Republikánský tisk se ve svém komentáři vyjádřil ve smyslu, že v Pardubicích dochází ke znevažování soudu jako nestranné opory demokratického zřízení: *„Na schůzích je představován jako okresní soudce, jako okresní soudce mluví a na jeho schůzích asistují četníci. Mohlo by se státi, [...] že by lid dostávala podivný názor na soud. Nesmíme připustiti, aby se národ vyslovoval, že soudce [...] těžko dovede býti objektivním, kdy je to nutno, když na jeho schůzi o objektivnosti mluvití není možno. [...] Oháněti se soudcovskou neodvislostí a přitom negovati vládní režim [...] není možno dobře srovnati se soudcovskou neodvislostí. [...] Vystupování soudce Vážného je nebezpečím pro vážnost Okresního soudu v Pardubicích.“*²³⁾

Na počátku třicátých let v období propukající hospodářské krize se tak z Vážného stala ústřední postava pardubického fašistického hnutí. Především jeho komunikační dovednosti kontrastovaly s předchůdcem ve vedení pardubické NOF Bohumilem Konopáskem. S legionářským generálem přesto dokázal spolupracovat a společně vytvořili v prvních letech existence pardubické NOF úspěšnou dvojici čelních představitelů. Vážný představoval osobnost s potenciálem stát se úspěšným regionálním politikem, Konopásek byl regionálně uznávanou postavou, která přinášela do NOF legionářskou tradici. Vážný tak záhy po svém příchodu do Pardubic ukázal, že může být pro fašistickou stranu prospěšný a začal stoupat ve stranické hierarchii. Spolupráce s místními fašisty – legionáři Vážnému také přinesla možnost navázat kontakty s Gajdou.

2. Od fašistického sjezdu po obecní volby (1931–1932)

Vrcholným obdobím kariéry v NOF byly bezpochyby roky 1931 a 1932. Okresnímu soudci přály dobové okolnosti, protože v roce 1931 se Pardubice staly místem konání Celostátní výstavy tělovýchovy a sportu. Jedna z největších kulturně společenských akcí tohoto roku v Československu

23) *Nebezpečné znevažování soudu*, Východočeský republikán, roč. 12, 1931, 15. 5. 1931, č. 20, s. 1.

přilákala do východních Čech velké množství návštěvníků a těšila se velkému zájmu místní veřejnosti. Z toho důvodu ji využily mnohé politické strany pro své zviditelnění a pomyslné odstartování předvolební kampaně směřující k obecním volbám. NOF nechtěla zůstat výjimkou a Vážný v uspořádání fašistického sjezdu viděl příležitost ke splnění svých osobních ambic. Plánované setkání fašistů z celého Československa tak hodlal využít ve svůj prospěch.

Národní obec fašistická naplánovala Celoříšský sjezd do Pardubic na polovinu července. V souladu s Gajdovým rozhodnutím se příprav ujal právě Vážný. Prvním krokem bylo podání žádosti o povolení sjezdu na okresní úřad v Pardubicích. Předpokládal, že vzhledem ke služebnímu postavení a bezúhonnosti bude vydání povolení pouhou formalitou. V oficiální žádosti se tak prohlásil hlavním organizátorem. Přes nesouhlasné stanovisko představitelů okresního úřadu byl sjezd také díky písemné záruce Vážného na konci června povolen. Vážný obdržel rozhodnutí o povolení, bylo mu však zdůrazněno, že jako pořadatel ručí za udržení veřejného pořádku, zamezení škod na majetku a za dodržování všech zákonů především při politických projevech. Jinými slovy za to, že během sjezdu nebude nutno proti fašistům zasáhnout, zodpovídal zejména Vážný. Za organizátora se veřejně prohlašoval jen do počátku července, kdy byl sjezd rozhodnutím prezidia zemského úřadu s okamžitou platností zakázán.²⁴⁾ V odůvodnění stálo: *„Z důvodu veřejné bezpečnosti a obecného dobra odvolává okresní úřad svůj původní povolovací výměr [...] a nepovoluje Vám [...] konati v Pardubicích ve dnech 18. a 19. července 1931 říšský sjezd fašistický v celém rozsahu, tedy nepovoluje veškeré schůzky, schůze, recepce, pořádání výstavy památek poslance N.S. Rudolfa Gajdy, budiček, průvody, tábor lidu i veselice a zakazuje Vám pořádati tento říšský sjezd v Pardubicích. [...] Za nedodržení tohoto zákazu jste jako organizátor a svolavatel osobně zodpovědný.“*²⁵⁾

Gajda se zákazem řídit nehodlal a Vážný s největší pravděpodobností dostal příkaz, aby sjezd uspořádal ilegálně.²⁶⁾ V tomto okamžiku stál okresní soudce před závažným rozhodnutím. Neuposlechnutí Gajdova příkazu mohlo znamenat ztrátu vydobyté pozice v NOF, naopak pokračování

24) SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 750, zákaz fašistického sjezdu z 8. července.

25) NA, f. 225 (Ministerstvo vnitra), k. 731, i. č. 31050, výnos Okresního úřadu v Pardubicích z 10. července 1931.

26) Rozhodl tak i přes rady některých vysokých představitelů NOF sám Gajda. Vyplývá tak i z policejních zpráv. SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 750, příprava fašistického sjezdu.

v přípravách sjezdu v rozporu s příkazem správních orgánů mohlo mít nepříjemné následky pro jeho soudní kariéru. Uvědomoval si, že jeho politická činnost je pod drobnohledem místních orgánů, které čekají na záminku, aby proti němu mohly zasáhnout.

Komplikovanou situaci vyřešil osobitě. V přípravách sjezdu pokračoval dál, ale přibližně dva týdny před konáním fašistického sjezdu nastoupil do pracovní neschopnosti. Pro podporu svého tvrzení si opatřil několik lékařských zpráv, ve kterých doložil údajné nervové zhroucení.²⁷⁾ Přesto se ještě týden před konáním sjezdu (už v době pracovní neschopnosti) dostavil na Okresní úřad v Pardubicích a pokusil se zvrátit rozhodnutí o zákazu sjezdu. Úředníci okresního úřadu zaznamenali jeho argumenty: „*Prohlašoval, že si je jist, kdyby byl zákaz odvolán, že by k ničemu nedošlo, že by se podrobil všem úředně ustanoveným omezením, že by byla okamžitě dodržena, neboť on jako organizátor má neomezený vliv, takže by ho na slovo poslechlo tisíce a tisíce fašistů.*“²⁸⁾ V případě odvolání zákazu byl ochoten výrazně upravit program podle požadavků okresního úřadu: „*Jsem ochoten dokonce v případě kladného rozhodnutí mého odvolání ze stanoveného programu něco vypustiti. [...] Abych předešel jakékoliv možnosti porušení klidu a pořádku, jsem ochoten pro případ povolení sjezdu upustiti od tábora lidu na Pernštýnském náměstí a odbýti tento na Kunětické hoře.*“²⁹⁾ Argumentoval také skutečností, že vzhledem k blízkému termínu sjezdu není v jeho silách uvědomit všechny účastníky o zákazu. Poněkud absurdně vyznělo prohlášení, že v případě povolení sjezdu, by bylo po jeho nervovém zhroucení a mohl by se okamžitě vrátit do pozice hlavního organizátora.³⁰⁾ Vážnému na povolení sjezdu záleželo také ze zjištěných důvodů. Do přípravy sjezdu vložil značné finanční prostředky, které mohl získat zpět jen v případě úspěšného průběhu sjezdu a velkou účastí. Takto hrozilo, že o finance přijde, což podle jeho slov byl jeden z důvodů nervového zhroucení.³¹⁾

S opakovanou žádostí neuspěl a okresní úřad požadoval, aby i přes pracovní neschopnost nesl odpovědnost za nadcházející události. Vážný proto na inkriminované dny Pardubice opustil a odjel do brněnského sanatoria. Svou nepřítomnost úřadům doložil lékařskou zprávou a zbavil se tak přímé

27) SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 750, opisy lékařských vysvědčení Vážného.

28) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

29) NA, f. 225, k. 731, i. č. 31050, odvolání Vážného z 13. července 1931.

30) *Tamtéž.*

31) *Tamtéž.*

odpovědnosti za případné problémy.³²⁾ Okresní úřad přesto zastával stanovisko, že by měl nést odpovědnost za události fašistického víkendu, i když se v Pardubicích nenacházel.³³⁾ Nadřízené orgány v Praze nakonec stíhání nepovolily, protože se Vážný svého pořadatelství před 18. červencem prokazatelně vzdal, i když bylo jasné, že jeho indispozice byla pouze předstíraná.³⁴⁾

Koncem léta 1931 se situace kolem nepovoleného sjezdu uklidnila a Vážný se mohl vrátit ke své běžné činnosti ve vedení pardubické NOF. Svou činnost směřoval k nadcházejícím obecním volbám, ve kterých viděl možnost, jak si napravit reputaci po nepovedených událostech z července 1931. Vedle tradičních veřejných vystoupení v podobě předvolebních schůzí hodlal fašisté svůj obraz před veřejností vylepšit vydáváním vlastního časopisu. Iniciativa vzešla od okresního soudce, který vydáváním regionální fašistické tiskoviny hodlal oslovit širší spektrum potenciálních voličů. První číslo nového časopisu bylo naplánováno na 17. listopadu 1931 a fašistický list měl být vydáván pod názvem Český směr. Při ohlašování zahájení distribuce se za vydavatele i majitele označil sám Vážný. Jeho jméno tak bylo zmíněno i v tiráži časopisu.³⁵⁾ Brzy si uvědomil, že jako vydavatel a majitel listu plně ručí za jeho obsah a že by mu tato skutečnost mohla přinést značné problémy. U fašistického časopisu bylo logickým předpokladem, že obsah bude přinejmenším kontroverzní a že se dostane do rozporu s úřady. Využil proto situace, kdy bylo nutné před vydáním prvního čísla změnit název z Českého směru na České směry³⁶⁾ a místo

32) 13. července 1931 byla na Okresní úřad v Pardubicích doručena lékařská zpráva ze sanatoria MUDr. Jana Navrátila v Brně-Králově Poli s dodatkem, že se nemůže zúčastnit sjezdu ani jeho likvidace. SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 750, zpráva o průběhu zakázaného fašistického sjezdu z 23. července 1931.

33) Celostátní sjezd Národní obce fašistické nakonec v Pardubicích ve víkendových dnech 18. a 19. července 1931 navzdory úřednímu zákazu skutečně proběhl. Několika schůzí a především nedělního veřejného průvodu se zúčastnilo několik tisíc fašistických příznivců z celého Československa. Hlavní postavou víkendových událostí byl Gajda, který aktivně na schůzích vystoupil a objevil se také v čele nedělního průvodu. Rozsáhlá policejní opatření však větším výtržnostem a střetům s odpůrci fašistické strany zabránila. Další podrobnosti o fašistickém sjezdu v Pardubicích viz např. Michal BENDA, *Národní obec fašistická na Pardubicku na počátku třicátých let 20. století*, Ústí nad Labem 2002. Diplomová práce.

34) SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 750, vyjádření prezidia Zemského úřadu v Praze ze dne 25. července 1931.

35) SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 1150, hlášení o činnosti NOF v Pardubicích z 21. listopadu 1931.

36) Tiskovina s názvem Český směr v té době již vycházela v Plzni, proto bylo nutné název časopisu změnit.

sebe označil za vydavatele a majitele Českých směrů hlavního redaktora listu Karla Jiřího Marka.³⁷⁾

První týdny existence listu mu daly za pravdu. Ještě do konce roku 1931 byly několikrát celé náklady Českých směrů zkonfiskovány. Do konce už obsah prvního čísla znamenal podání žaloby na redakci listu za urážky ministerského předsedy Udržala, kterého autor článku kritizoval za údajný nepřátelský postoj a nepravdivé výroky vůči Gajdovi.³⁸⁾ Vážný se nehodlal v očích veřejnosti vzdát možnosti veřejně poukazovat na svou zásluhu na vzniku listu. V záhlaví každého výtisku byl proto označován jako zakladatel listu.³⁹⁾ Částečně se tím odchýlil od své pověstné opatrnosti, protože uvedením jména v tiráži se stal spoluodpovědným za jeho obsah, což bylo vzato v úvahu při pozdějším disciplinárním řízení.

Předvolební agitaci pardubičtí fašisté vystupňovali na podzim roku 1931. Pardubice několikrát navštívil Gajda, aby podpořil místní organizaci. Při své návštěvě byl vždy doprovázen právě Vážným, který tak umocňoval dojem, že je hlavním Gajdovým spolupracovníkem ve východních Čechách.

Množící se fašistické schůze působily stále větší napětí mezi NOF a ostatními politickými stranami. Vedle ostřejší rétoriky zaznívající střídavě z obou stran se začaly objevovat násilné incidenty. Proto také okresní úřad stále častěji nepovoloval pořádání veřejných schůzí, při kterých bylo nebezpečí násilí největší. Vážný proto přešel k pořádání schůzí důvěrných, na které zval pouze omezený počet osob podle předem připraveného jmenného seznamu. Mohl tak snáz udržet pořádek a zamezit případnému násilí, na druhou stranu nemohl působit na velké množství lidí. Dodržoval osvědčenou opatrnou taktiku, když na jednu schůzi obvykle pozval přibližně pět set osob podle voličských seznamů. Každý z oslovených obdržel pozvánku na své vlastní jméno, takže i přes poměrně vysoký počet lidí odpovídalo všechno charakteru důvěrné schůze. Při oslovování pozvaných nehleděl na stranickou příslušnost, vynechával pouze čelní představitele konkurenčních politických stran. Na každé schůzi byla přítomna pořádková služba se seznamy pozvaných, kterou tvořili především mladí členové Národní obce fašistické.

37) Karel Jiří Marek byl příznivcem NOF a blízkým spolupracovníkem Vážného. SPce, f. PS OÚ, k. 24, i. č. 1150, policejní vyjádření k žádosti o povolení vydávání časopisu z 21. listopadu 1931.

38) *Jak se časy mění*, České směry, roč. 1, 1931, 17. 11. 1931, č. 1, s. 1.

39) Zajímavá je i skutečnost, že trval také na uvedení svého služebního postavení. V záhlaví každého čísla tak bylo uvedeno: Zakladatel listu okresní soudce Vojtěch Vážný.

Okresní soudce se v předvolební kampani neomezil pouze na vlastní schůze. Společně se svými spolupracovníky navštěvoval vystoupení ostatních stran, na kterých se domáhal udělení slova. Vyvolával tím značnou nelibost a i dohlížející úředníci několikrát ve svých hlášeních uváděli, že jeho vystupování a způsob projevu nejsou důstojné pozici československého soudce.⁴⁰⁾

S blížícím se termínem voleb rostlo mezi stranami napětí. Neklidná situace vyvrcholila v únoru roku 1932, kdy se těžiště fašistických schůzí přeneslo z centra Pardubic do okrajových částí.⁴¹⁾ K největším projevům vzájemného nepřátelství mezi komunistickými radikály a příznivci fašistického hnutí došlo během dvou schůzí krátce před volbami. Obě se konaly v periferních oblastech v restauracích U Kohoutka a Na Špici a v obou případech došlo i přes snahu Vážného o udržení pořádku k násilným střetům mezi fašisty a jejich odpůrci. Především příslušníci komunistické strany narušovali průběh schůze a hlasitě požadovali udělení slova a možnosti veřejně vystoupit, což Vážný jako hlavní organizátor odmítl. Tentokrát nedokázal správně odhadnout náladu v publiku a klid se pokusil udržet hrozbou zásahu pořádkové služby. Pro radikální posluchače se jednalo o podnět k použití násilí a v obou případech se pokusili fyzicky inzultovat samotného Vážného. Okresní soudce proto musel v rychlosti obě schůze opustit, utéct i s doprovodem do připraveného automobilu a odjet k nejbližší četnické stanici

Velký rozruch před obecními volbami nezpůsobily jen fašistické schůze. Postaral se o ně sám Vážný zveřejněním kandidátní listiny NOF, na které bylo uvedeno pouze jeho jméno. Ostatní strany tento postup shodně kritizovaly jako zavádění nedemokratických postupů. Vážný oponoval veřejným prohlášením, že další jména do městského zastupitelstva hodlá zveřejnit až po volbách v závislosti na volebním výsledku. Chtěl tak pokračovat v nastoleném trendu NOF, která veřejně vystupovala proti tzv. vázaným kandidátním listinám. Z odmítnutí této politické zvyklosti si fašisté vytvořili jeden z hlavních bodů volebního programu.⁴²⁾

40) Jako příklad lze uvést: SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, interní zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. dubna 1932.

41) Na periferiích měla silnou pozici strana sociálně demokratická a komunistická, protože zde bydleli především dělníci z nedalekých továren. Vypovídají o tom i volební výsledky z daného roku.

42) Národní obec fašistická vystupovala proti způsobu volby podle vázaných kandidátních listin, které byly jedním ze znaků politického systému první československé republiky. V praxi to znamenalo, že si volič nemohl v rámci kandidátky příslušné politické strany vybrat jím preferované zástupce, ale volil pouze danou stranu. Pořadí kandidátů na stranických kandidátních listinách určovaly politické strany samy.

Je faktem, že vázané kandidátní listiny umožnily stranickým aparátům určit zástupce do volených orgánů prakticky nezávisle na vůli voličů. Lidé mohli volit jen politickou stranu ne přímo své kandidáty. Na druhou stranu zveřejnění jediného jména na kandidátní listině nebylo příliš šťastné. Vážný ve svém odmítnutí vázaných listin argumentoval potřebou dát voličům možnost svobodně vyjádřit, jaké osobnosti chtějí v zastupitelstvu, což ani tento postup neumožňoval. Okresní soudce nakonec tlaku veřejného mínění neodolal a uchýlil se ke kompromisu. Veřejně vystoupil jako odpůrce vázaných kandidátních listin, nedlouho před volbami však vydal leták, ve kterém zveřejnil přibližně tři desítky jmen, ze kterých hodlá v případě volebního úspěchu vybrat kandidáty do zastupitelstva.⁴³⁾

Vážný nehodlal před nadcházejícími volbami podcenit žádnou možnost, jak vylepšit pozici NOF. Hodlal pro fašistickou stranu získat symbolické volební číslo jedna. Čekal proto od časného rána 5. února 1932 (první den podávání oficiálních přihlášek k volbám) před volební kanceláří na pardubickém městském úřadě. Jeho úsilí tentokrát nebylo úspěšné. Jakmile totiž v osm hodin, kdy v kanceláři začaly úřední hodiny, vstoupil dovnitř, uviděl zástupce dvou jiných stran jak dokončují registraci svých kandidátek. Zástupci národních socialistů a národních demokratů využili skutečnosti, že už v zastupitelstvu města působili, do kanceláře se dostali služebním vchodem a dokončili registraci svých stran před okresním soudcem. Vážný byl nastalou situací natolik překvapen, že se dokonce nechal předběhnout i za ním čekajícím zástupcem živnostenské strany a pro NOF získal pro obecní volby volební číslo čtyři. S nastalou situací se nehodlal smířit a podal proti postupu příslušného úředníka protest. K jeho námitce se přidal i zástupce komunistické strany Josef Jägermann, živnostenské strany Josef Voltner a za Národní ligu Josef Černý.⁴⁴⁾ Volební komise (které byl Vážný členem) se ke stížnosti vyjádřila na zasedání v polovině února. Okresnímu soudci bylo sděleno, že k žádnému pochybení zainteresovaných úředníků nedošlo a že při udělování pořadových čísel jednotlivých kandidátních listin má nejvyšší pravomoc volební komise, nikoli úředník v podatelně. Vážnému tak zbyla pouze možnost

43) Originál letáku s názvem *Voličové!* v SPce chybí, jeho obsah je však podrobně popsán v policejních zprávách o činnosti NOF v Pardubicích, např. v: SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 308, zpráva o činnosti Vážného v NOF z 28. února 1932.

44) SPce, f. MÚ Pardubice (MÚP), k. 124, i. č. 8482, protokol sepsaný u Okresního úřadu v Pardubicích ze dne 5. února 1932.

podat stížnost po provedení samotných voleb.⁴⁵⁾ Fašisté se i tento díleční neúspěch pokusili využít ve svůj prospěch. V Českých směrech se objevil článek o tom, jak se Vážný zasadil o odhalení podle fašistů nezákonného postupu na pardubické radnici.⁴⁶⁾

Od své tradiční opatrnosti se okresní soudce odchýlil těsně před volbami 24. února, čtyři dny před konáním voleb, proběhla jedna z posledních schůzí pořádaných fašistickou stranou na obvyklém místě v hotelu Zlatá štika. Už samotný průběh schůze a obsah příspěvků jednotlivých řečníků postačil intervenujícím úředníkům k podání několika žalob pro urážky na cti či pro porušení zákona na ochranu republiky.⁴⁷⁾ Po skončení schůze fašističtí předáci pod dojmem blížících se voleb vyzvali přítomné, aby se shromáždili před hotelem a společně prošli centrem Pardubic a připomněli si Gajdův aktuální pobyt ve vězení.

Vážný se průvodu aktivně zúčastnil, podle očitých svědectví kráčel v jeho čele a Gajdovi několikrát provolával slávu. Když se průvod přiblížil k pomníku bratranců Veverkových, hodlal pronést další projev. V té chvíli však zasáhl přivolaný oddíl četnictva, který vystoupení znemožnil a donutil všechny přítomné k rozchodu.⁴⁸⁾ Za zorganizování nepovoleného průvodu a za pokus o veřejný projev byl v dubnu 1932 odsouzen k peněžitě pokutě jednoho sta korun. Pokuta sama o sobě nebyla výrazný trest, závažnější byla skutečnost, že se jednalo o pověstnou poslední kapku, která přiměla jeho nadřízené k zahájení disciplinárního řízení.

Navzdory nepovedenému závěru volební kampaně se na konci února 1932 mohl společně se svými stranickými kolegy radovat z nečekaně vysokého počtu hlasů, které ve volbách fašistická strana získala.⁴⁹⁾ Otevřela se před ním příležitost, na kterou čekal. NOF uspěla ve volbách a získala šest mandátů na pardubické radnici. Fašisté hodlali svůj úspěch náležitě využít a okresní soudce začal vystupovat v roli vítěze. V tisku se objevilo poněkud patetické prohlášení, ve kterém například uvedl: „*Děkuji znovu*

45) SPce, f. MÚP, k. 124, zápisy z jednání volební komise ze dne 15. února 1932 a ze dne 16. února 1932.

46) *Vůdce kandidátky Národní obce fašistické v Pardubicích, bratr okr. soudce Vojtěch Vážný, zakročuje na okresním úřadě proti volební machinaci nár. soc. partaje*, České směry, roč. 1, 1932, 13. 2. 1932, č. 16, s. 2.

47) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 367, hlášení četnické stanice o průběhu fašistických schůzí z 15. března 1932.

48) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 399, zpráva k disciplinárnímu řízení proti Vážnému z 30. dubna 1932.

49) Podrobné výsledky např.: *Politické rozvrstvení v Pardubicích*, České směry, roč. 1, 1932, 5. 3. 1932, č. 19, s. 6.

*všem svým přátelům, odpouštím svým nepřátelům a jdu pevně, nikým nekoupen a nezlomen k vytyčenému cíli.*⁵⁰⁾

Před Vážným po volbách vyvstaly dva hlavní úkoly – vybrat pět svých spolupracovníků na místa v pardubickém zastupitelstvu a zajistit pro fašistickou stranu v zastupitelstvu důstojnou pozici. Ke zveřejnění jmen zbývajících pěti zastupitelů došlo v polovině března, kdy se jejich jména objevila v Českých směrech.⁵¹⁾ Komplikovanější se ukázala snaha získat ostatní strany ke spolupráci v zastupitelstvu.

Vážný si dobře uvědomoval, že volební úspěch může být velmi rychle znehodnocen, pokud by fašistická strana nezískala na pardubické radnici další spojence nebo pokud by se nepodařilo vytvořit koalici s dalšími stranami. Rozběhla se řada jednání, ve kterých se pokusil získat na svou stranu zastupitele z občanských stran a vytvořit na radnici silnou koalici jako protiváhu socialistickým stranám. Jeho snaha nebyla úspěšná. Důvodem byla především neochota ostatních stran veřejně se zavázat ke spolupráci s fašisty a zároveň osobní antipatie většiny zastupitelů právě k jeho osobě. Nebylo překvapením, že zástupci ostatních stran, které fašisté dlouhodobě slovně napadali na svých schůzích a ve stranickém tisku, nechtěli s NOF jednat. Výsledek povolebních jednání odsunul fašistickou stranu mimo hlavní dění. Vážný se nepříznivou situaci neúspěšně pokusil zvrátit vydáním několika veřejných prohlášení. Snažil se vyvolat zdání, že si fašisté přejí vytvoření silné koalice, což ostatní strany sabotují. Především v memorandu adresovaném občanským stranám těsně před volbou městské rady se pokusil vyvolat zdání, že fašistická strana je rozhodující silou, bez které se ty další jen těžkou obejdou.⁵²⁾ Stanovil si několik podmínek, po jejichž splnění by NOF byla ochotna vytvořit koalici občanských stran. Ve skutečnosti v té době zastupitelé ostatních stran už o spolupráci s fašisty vůbec neuvažovali. K vytvoření koalice za účasti NOF tak na pardubické radnici nedošlo.

Úspěšná pro hlavního představitele fašistické strany nebyla ani volba městské rady a městských odborů. Vážný usiloval o pozici jednoho z ná-

50) *Přátelům děkuji – nepřátelům odpouštím*, České směry, roč. 1, 1932, 5. 3. 1932, č. 19, s. 1.

51) Jmenování byli: architekt Václav Otakar Medek, rolník Stanislav Dvořák, průvodčí vlaků František Strnad, účetní ředitel Jan Doležal a krejčovský mistr Josef Sovina. *Zástupci NOF na pardubické radnici*, České směry, roč. 1, 1932, 19. 3. 1932, č. 21, s. 5.

52) *Občanskému bloku obecního zastupitelstva v Pardubicích*, České směry, roč. 1, 1932, 2. 4. 1932, č. 23, s. 1.

městků starosty, nakonec získal pouze odbor právní, odbor památkové péče a dohled nad vlastivědným muzeem.⁵³⁾ Dostal se tak na pardubické radnici se svými stranickými kolegy do izolace a v podstatě ztratil možnost významněji ovlivňovat chod města.

Neúspěchem povolebních jednání v jarních měsících roku 1932 skončilo nejúspěšnější období Vojtěcha Vážného v NOF. V polovině předchozího roku se projevil jako vynikající organizátor, když dokázal připravit celostátní fašistický sjezd. Nebylo jeho vinou, že sjezd byl nakonec zakázán. Vážný v tomto okamžiku prokázal dobrý odhad situace, protože si byl vědom, že se fašisté do Pardubic dostaví i přes úřední zákaz. Nepovolený a přesto uskutečněný sjezd nakonec znamenal posílení jeho stranické pozice a upevnění postavení hlavního představitele NOF pro obecní volby. Přes vynikající výsledek a zisk šesti mandátů v zastupitelstvu však nedokázal předvolebních cílů dosáhnout. Fašisté byli ostatními stranami odsunuti na samotný okraj rozhodování. Vážný doplatil na radikální předvolební kampaň založenou na ostré kritice politických konkurentů. Žádná z ostatních stran nehodlala navázat s fašistickou stranou a především s Vážným hlubší spolupráci. Okresní soudce a nyní také člen městské rady stál před rozhodnutím, jakým směrem se bude fašistická strana pod jeho vedením dále ubírat. Zároveň se ocitl i před důležitým osobním rozhodnutím, protože krátce po volbách bylo proti němu zahájeno disciplinární řízení. Výsledek se dal odhadnout s velkou mírou jistoty a Vážnému bylo jasné, že brzy bude muset zvolit mezi politickou a soudní kariérou.

3. Disciplinární řízení (1932)

Od počátku kariéry ve fašistické straně čelil Vážný kritice, že se jeho činnost v NOF neslučuje s výkonem funkce okresního soudce. Kritika zaznívala především od jeho politických odpůrců. S rostoucím vlivem ve fašistické straně se jeho osobou začaly zabývat i policejní orgány a orgány ministerstva spravedlnosti. Počátkem třicátých let bylo jeho působení ve fašistické straně značně kontroverzní a vyvolalo řadu stížností, které se dotýkaly celé pardubické justice. Zahájení disciplinárního řízení Vrchním státním zastupitelstvím v Praze na počátku března 1932 tak bylo logickým vyústěním událostí.⁵⁴⁾

53) SPce, f. MÚP, k. 125, č. j. M1425/1932, zápis z volby starosty, náměstků a radních ze dne 6. dubna 1932 a SPce, f. MÚP, k. 125, č. j. M1425/1932, jmenování Vážného do čela jednotlivých odborů ze 4. května 1932.

54) SPce, f. PS OÚ, k. 25, i. č. 399, zpráva k disciplinárnímu řízení proti Vážnému z 30. dubna 1932.

Vážného nadřízení zkoumali tři otázky: Jak často a jak intenzivně spolupracoval s Gajdou, jaká byla jeho účast na nepovoleném průvodu Pardubicemi několik dní před obecními volbami a jaký měl podíl na vydávání a obsahu Českých směrů.

Odpověď na první otázku byla snadná. Kontakty s Gajdou byly intenzivní, při každé Gajdově návštěvě v Pardubicích vystupoval po jeho boku a ve většině případů se střídali v projevech. Chytře tak těžil z Gajdovy autority a popularity mezi fašisty a sám tím posiloval svou pozici nejen v Pardubicích. Zorganizování a účast na nepovoleném průvodu městem lze označit za jeho největší politickou chybu. Událost z 24. února 1932 se neobešla bez trestu a Vážný byl společně s dalšími fašisty odsouzen za porušení místní vyhlášky o zákazu pořádání veřejných shromáždění. Vydávání politického časopisu České směry bylo další přitěžující okolností. Sice nebyl za obsah listu přímo odpovědný, nebyl uveden jako odpovědný redaktor ani jako majitel listu, přesto bylo zřejmé, že v redakci má rozhodující vliv.

Reakce fašistů na zahájení disciplinárního řízení následovala okamžitě. Vážný i jeho kolegové vystupovali sebevědomě a za vším viděli snahu politických odpůrců zdiskreditovat hlavní postavu fašistické strany v Pardubicích. Přes všechna podobná prohlášení muselo být všem jasné, že okresní soudce s největší pravděpodobností kázeňskému postihu neunikne.

Ke slyšení před kárnou komisí při Vrchním soudu v Praze byl Vážný předvolán na 31. května 1932.⁵⁵⁾ Po výslechu se jeho obavy z trestu ukázaly jako opodstatněné, protože ještě téhož dne byl potrestán přeložením na jiné služební místo.⁵⁶⁾ Kárná komise shledala hlavní provinění ve skutečnosti, že při své politické činnosti velmi často zdůrazňoval svou profesi a snažil se tak těžit z obecné autority justice ve společnosti: „*Obviněný byl si dobře vědom úcty, důvěry a vážnosti, jakou přináší soudcovskému stavu široká veřejnost, a proto neopomenul při žádné příležitosti poukázat na to, že i on je příslušníkem tohoto stavu. Tím vzbuzoval důvěru ve svou osobu a propůjčoval tak autoritu jak soudce i nezákonným činům, kterých se dopouštěl.*“⁵⁷⁾ Proti rozhodnutí komise se odvolala žalující strana i Vážný. Vrchní prokurátor vinil pardubického soudce z výrazného porušení služebních povinností a přeložení k jinému soudu nepovažoval za dostatečný

55) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 25678, předvolání Vážného k výslechu z 21. května 1932.

56) NA, f. Předsednictvo ministerské rady Praha (PMR), k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 11218, posudek na Vážného z 18. března 1937.

57) *Tamtéž.*

postih. Své rozhodnutí zdůvodnil následovně: „*Uložení trestu přeložení na jiné služební místo neodpovídá druhu a stupni provinění, jehož povaha nedopouští, aby obviněný na jiném služebním místě mohl vykonávat svůj úřad soudcovský. Závadná činnost obviněného neomezovala se pouze na Pardubice a známost o ní nerozšířila se jen v Pardubicích. Poklesky obviněného zaměstnávají již řadu měsíců celou československou veřejnost, ba známost o ní dostala se i za hranice republiky a vyvolala podiv a úžas, ba přímo pobouření nad tím, jak je možno, aby příslušník stavu soudcovského, jenž povolán je úřadem svým k tomu, aby byl ochráncem a strážcem zákonů republiky, vyvíjeti mohl činnost, zakládající soustavné porušování zákonů.*“⁵⁸⁾

Vážný očekával, že jeho odvolání bude zamítnuto a ocitl se tak před dilematem. První možností byl pokus udržet si kariéru v československé justici, vzdát se tak kariéry ve fašistické straně a přijmout přeložení k jinému soudu. Druhá možnost znamenala obětování místa soudce a upřednostnění politické kariéry v NOF. Nakonec zvítězila druhá alternativa a Vážný se rozhodl veřejně a demonstrativně rezignovat na svůj úřad. Svou rezignaci podal nadřazeným 14. června a zároveň ji zveřejnil v několika denících.⁵⁹⁾ V otevřeném dopise adresovaném ministerstvu spravedlnosti nastínil důvody svého odstoupení. Za prvotní příčinu uvedl svůj odmítavý postoj k vládní politice: „*Prohlašuji, že nemohu a nechci sloužiti politice, která po mém soudu přináší národu a státu co den nové a nové neodčinitelné škody, která potlačuje volnost projevu a občanskou svobodu vykládá v duchu současné síly a moci. [...] Nemohu se děle dívati na to, jak se ve jménu politiky šlape tak často po nezadatelných právech českého a slovenského národa, jak jsou beztrestně smýkáni a odstraňováni nejlepší naši lidé, všichni ti, kteří mají odvahu postavit se proti proudu a žádati nápravu ku prospěchu národa a státu.*“ Stylizoval se do pozice mravní autority, která odstoupení z veřejné funkce československého soudce považuje za jedinou možnost, jak si zachovat morální kredit. Neopomněl zdůraznit, že morální hodnoty jsou pro něho důležitější než materiální zajištění sebe a vlastní rodiny: „*Jsem si toho vědom, že mne s mojí rodinou očekává tvrdý život, že se budu muset po čtrnácti letech soudcovské služby rvát o skývu chleba, ale tak už je to v mé povaze. Raději přijmu sebetvrđší život, než abych v duchu dnešní doby přisluhoval něčemu, co musí být každým charakterním*

58) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 1693/32, posudek kárné komise z 13. června 1932.

59) Rezignace byla otištěna například v Národní politice či Expressu.

člověkem bez rozdílu stran odsouzeno. Charakter, mravnost a nekompromisnost kladu výše než žold.“ Pateticky vyjádřil vizi, že bude za nějaký čas českým národem povolán zpět do služby: „Odcházím ze soudcovské služby dobrovolně a dočasně, pouze na dobu, dokud budou vládnout dnešní nemravné a korupční poměry. Věřím, že přijde doba, kdy národ jako celek ničím nespoutaný, povolá mne sám zpět na místo mně tak svaté, jež jedině vzhledem ku stávajícím dnešním veřejným poměrům opouštím.“⁶⁰⁾

V Českých směrech bylo zdůvodněno jeho rozhodnutí následovně: „V úterý dne 14. června t. r. odevzdal bratr okresní soudce Vážený ministerstvu spravedlnosti, Vrchnímu soudu v Praze, Krajskému soudu v Chrudimi a Okresnímu soudu v Pardubicích prohlášení, že vystupuje ze soudních služeb, aby mohl se cele věnovati fašistickému hnutí.“⁶¹⁾ Vážený zároveň prohlásil, že nehodlá opustit Pardubice a že hodlá dál působit v místní fašistické organizaci: „Povedu dál uvědomělý pardubický lid do boje za lepší příští národa našeho a věřím, že od východu přijde světlo pro celou republiku. Všechny volný čas věnuji nyní propagaci našeho vlasteneckého lidového hnutí fašistického jak v Pardubické župě tak i na jiných místech v republice.“⁶²⁾

Ve fašistické straně byla jeho rezignace přijata pozitivně. Byl prohlášen za fašistického bojovníka a hrdinu, který je ochoten obětovat kariéru a materiální zajištění ve prospěch fašistického hnutí. Několik fašistických jednot především ze středních Čech zaslalo otevřený dopis, ve kterém vyjádřily Váženému obdiv a podporu: „Věnuj se naši věci věci plným zdrojem svých sil. Takováto práce bude Ti nutnou existenční jistotou a najdeš i bezměrný vděk vlastenecké veřejnosti, která Tvé práce, vědění a čestného charakteru si nejmýš váží.“⁶³⁾

Veřejná rezignace neznamenalala konec disciplinárního řízení a kárná komise rozhodla o suspendaci do definitivního uzavření případu. Kárné řízení probíhalo až do druhé poloviny roku 1932, kdy bylo s konečnou platností rozhodnuto, že Vážený svou činností v Národní obci fašistické porušil povinnosti československého soudce a že za své působení musí

60) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 25123, dopis Vážného ministerstvu spravedlnosti ze 14. června 1932.

61) *Bratr okresní soudce Vážený resignoval dne 14. června na úřad soudce, České směry*, roč. 1, 1932, 18. 6. 1932, č. 34, s. 1.

62) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 25123, dopis Vážného ministerstvu spravedlnosti ze 14. června 1932.

63) *Bratře okresní soudče V. Vážený*, *České směry*, roč. 1, 1932, 18. 6. 1932, č. 34, s. 2.

nést odpovědnost. Diplomatically byla místo konkrétního postihu 29. září téhož roku ministerstvem spravedlnosti přijata jeho rezignace.⁶⁴⁾ Fašistická strana v Pardubicích tím přišla o nespornou výhodu, protože už nemohla vystupovat jako hnutí vedené společensky vysoce postavenou osobou, která navíc může pomoci z pozice svého povolání řešit množství se problémy se zákonem.

Disciplinární řízení znamenalo v kariéře Vážného zásadní okamžik. Stál na rozcestí mezi materiálním prospěchem relativně dobře zajištěného místa okresního soudce a politickou kariérou, která poskytuje možnost většího společenského zviditelnění, zároveň je však její výsledek podstatně více nejistý. Vážný se rozhodl pro politickou kariéru ve snaze splnit si své ambice. Jak se ukázalo později, jeho cílem bylo obsazení vysoké pozice ve vedení fašistické strany a nereálným se mu nezdál ani post zástupce NOF v československém parlamentu. Kdyby opustil pardubickou NOF, pozici v československé justici by si pravděpodobně uchoval, byť s důsledkem odchodu k jinému soudu. Jeho ambicióznost však převážila a volba padla na politickou kariéru. V zásadním okamžiku svého profesního života se tak rozhodl, jak se záhy ukázalo, nesprávně. Spoléhal, že z pozice fašistického mučedníka získá v NOF takovou pozici, která mu přinese politický úspěch i materiální zabezpečení.

4. Členem Národní fronty a Národního sjednocení (1933–1935)

Nedlouho po své rezignaci vyklidil služební byt a nastěhoval se do bytu na Wilsonově třídě v Pardubicích, kde si otevřel kancelář obhájce ve věcech trestních. Na novou adresu přestěhoval také sekretariát fašistické strany a redakci Českých směrů. Jeho rezignace však nepřišla pro NOF ve vhodnou dobu. Místní organizace se dostávala do krize, protože značná část členské základny byla nespokojena s povolebním postavením NOF na pardubické radnici. Rozčarování se obrátilo proti Vážnému jako hlavnímu představiteli strany v regionu, což zapříčinilo osobní spory mezi ním a stranickými kolegy.

Do nastalé situace se rozhodl vstoupit Gajda, který svého chráněnce v Pardubicích potřeboval v co nejpevnější pozici. Provedl proto reorganizaci NOF v celých východních Čechách a vytvořil tzv. východočeskou skupinu skládající se z královéhradecké a pardubické župy. Dohledem nad celými východními Čechami byl Gajdou jmenován František Novotný a reorga-

⁶⁴⁾ SPce, f. PS OÚ, k. 26, i. č. 1579, zpráva o služebním poměru Vážného z 30. listopadu 1932.

nizací pardubické župy právě Vážný. Dosavadní vedení bylo kompletně rozpuštěno a Vážný jmenováním nového získal možnost vyřešit osobní spory se svými rivaly. Byl to však jeden z posledních úspěchů v jeho fašistické kariéře. Na konci roku 1932 se totiž NOF v Pardubicích ocitla v hlubokém úpadku, který vedl množství členů k opuštění strany.

Ani jemu samotnému se přes Gajdovu podporu nevedlo příliš dobře. Advokátní praxe neprosperovala, protože většinu klientů tvořili příslušníci fašistické strany, kteří odmítali za obhajobu a právní pomoc svému stranickému kolegovi platit s odůvodněním, že jeho pomoc je povinností. O materiální zabezpečení se proto starali především manželé Kučerovi, kteří byli zároveň blízkými přáteli Gajdy. Z jejich vzájemné korespondence vyplývá, že se Gajda snažil Vážnému zajistit placené místo v pražském ústředí a v redakci Fašistických listů a předložil mu konkrétní nabídku: „Zanech kanceláře jako trestní obhájce pro malé a bezvýznamné věci, které Ti v dnešní těžké době a za zvláštních poměrů, ve kterých žijeme, nevynesou ani tolik, kolik potřebuješ ke slušnému živobytí, nýbrž specializuj se jenom na větší a pokud možno výnosnější jednotlivé případy a nastup mi práci na tři dny v týdnu v Praze. [...] Pro tento případ mám pro Tebe zaručen měsíční příjem Kč 2 000 na dobu nejméně dvou let. [...] Tímto způsobem mohl by ses plně věnovati věcem našeho hnutí, aniž bys event. zavíral kancelář pro ty jednotlivé případy [...] a my bychom v této rozhodující době společně s jinými udělali rozhodný krok kupředu.“⁶⁵) Vážný s nabídkou souhlasil, ale k její realizaci už nedošlo. Příčinou byl neúspěšný pokus fašistických radikálů o obsazení vojenských kasáren v Brně Židenicích počátkem roku 1933.

Tento naivní pokus o ovládnutí kasáren znamenal velké změny také pro osobu Vážného, přestože s akcí neměl nic společného a pravděpodobně o celé záležitosti vůbec nevěděl. Při výsleších velkého množství fašistů včetně členů Pardubické jednoty se objevily informace, které zavdaly příčinu pro jeho zatčení a předání do vyšetřovací vazby v Brně. Podle svědectví vyslychaných fašistů měl na jedné ze schůzí na přelomu roku pronést výrok, že by členové NOF měli chodit neustále ozbrojeni, aby byli připraveni na případný rozkaz k akci, který může přijít kdykoli. Právě to byl podnět pro vydání zatykače na náčelníka pardubické fašistické župy. K zatčení došlo v podvečer 2. února 1933 v bytě Kučerových, kde byl s celou rodinou na návštěvě. Četnická eskorta ho okamžitě odvedla na

65) NA, f. 225, k. 732, i. č. 3827, korespondence zabavená při domovní prohlídce u manželů Kučerových.

vlakové nádraží, odkud s ním odcestovala přímo do Brna.⁶⁶⁾ Na nádraží se při jeho odjezdu stačila shromáždit skupina víc než dvaceti fašistů, z nichž někteří provolávali zatčenému slávu a jeden několikrát vykřikl protistátní hesla, za což si vysloužil okamžité zatčení.⁶⁷⁾ Po uvalení vyšetřovací vazby na hlavního představitele bylo nutno jmenovat dočasné vedení pardubické NOF. Volba padla na člena městské rady za fašistickou stranu V. O. Medka.

Vážný se pokoušel z vyšetřovací vazby dění v Pardubicích sledovat a v rámci možností ovlivňovat. Pravděpodobně v tomto okamžiku si začal uvědomovat své přehmaty. Příliš autoritativní způsob vystupování a jednání mu přineslo značný počet odpůrců a ze strany vyhnalo několik schopných osobností. Ze svého pobytu ve vazbě se ty nejvýraznější rozpory snažil urovnat. Kontaktoval například pardubického architekta Stanislava Manycha, který byl kvůli osobním sporům z fašistické strany vyloučen. V polovině února mu poslal obsáhlý omluvný dopis.⁶⁸⁾ Jeho snaha se však minula účinkem, sám Manych při jednom z policejních výslechů uvedl, že od vyloučení z NOF s Vážným ani s nikým dalším z fašistů nespoupracoval a svou budoucnost si ve spojitosti s fašistickou stranou nedokáže představit.⁶⁹⁾

Po návratu z vyšetřovací vazby 19. května 1933 se pokusil vrátit ke svým funkcím v městském zastupitelstvu.⁷⁰⁾ Měl v úmyslu zúčastnit se následujícího zasedání, které se konalo 22. května 1933. Proti jeho účasti se však ohradila většina zastupitelů z ostatních politických stran (především ze sociální demokracie a národně socialistické strany) a požadovali jeho suspendování z veřejných funkcí podobně, jak se to stalo u jeho stranických kolegů. Po propuštění z vyšetřovací vazby nebylo trestní řízení skončeno, pouze se přesunulo ke Krajskému trestnímu soudu v Praze. Zastupitelé z jiných stran proto žádali jeho suspendaci až do skončení procesu. Starosta Pardubic dr. Frýba vyhověl a 27. května 1933 vydal rozhodnutí o zastavení

66) SPce, f. PS OÚ, k. 28, i. č. 182, zpráva o zadržení Vážného z 6. února 1932.

67) NA, f. 225, k. 732, i. č. 2616, zpráva o zatčení Vážného ze 14. února 1933.

68) SPce, f. PS OÚ, k. 28, i. č. 303, dopis Vážného Stanislavu Manychovi z 16. února 1933.

69) SPce, f. PS OÚ, k. 28, i. č. 303, výslech Manycha z 22. února 1933.

70) Obvinění z přípravy přepadení kasáren v Brně-Židenicích byl Vážný zproštěn 18. března 1933, na svobodu však propuštěn nebyl. Z brněnské vyšetřovací vazby byl přesunut do věznice v Praze-Pankráci, kde na něho byla uvalena vazba kvůli obvinění z organizování zakázané organizace Junáků NOF. Z vazby byl propuštěn 19. května 1933, i když trestní řízení probíhalo až do roku 1936. NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 18131, vyjádření předsednictva ministerské rady z 20. května 1940.

výkonu veřejných funkcí do skončení trestního řízení: „*Na základě výměru Okresního úřadu v Pardubicích ze dne 27. května 1933 [...] vylučuji Vás [...] dočasně na dobu, dokud nebude trestní řízení proti Vám u Krajského trestního soudu v Praze vedené, buď zastaveno nebo právoplatně skončeno, z výkonu funkcí vyplývajících z členství v městském zastupitelstvu a z výkonu funkcí v městské radě a obecních komisích, jichž jste členem.*“⁷¹⁾ Vážný se ocitl v těžké situaci. Pozastavením výkonu veřejných funkcí přišel o stabilní finanční příjem a musel se spolehnout na finanční podporu svých spolupracovníků.⁷²⁾

Následná krize českého fašistického hnutí se projevila i ve východních Čechách. Vedle Vážného se do reorganizace místní NOF zapojil chrudimský lékař František Novotný. Společný plán přednesli na zasedání krajské rady počátkem ledna 1934 v Hradci Králové. Navrhovali výraznou decentralizaci, aby krajské a místní jednoty strany byly méně závislé na rozhodování pražského ústředí a samotného Gajdy. Oba východočeští fašisté zároveň viděli příležitost, jak posílit své postavení v rámci NOF ve východních Čechách. Především Vážný ve svém úsilí sledovat i materiální zájmy a navrhoval, aby představitelé jednotlivých organizací měli vedle větších pravomocí i stabilní finanční příjem.⁷³⁾

V nadcházejících měsících podpořil snahu o sloučení krajně nacionálních uskupení do Národní fronty. I když Gajda se vstupem NOF do Národní fronty v dubnu 1934 souhlasil, stále odsouval termín úplného rozpuštění NOF a začlenění do struktur nové organizace. Obával se ztráty výsadního postavení. Nerozhodný postoj vytvořil v NOF prostor pro vznik opozičního křídla, které bylo ve východních Čechách poměrně silné a bylo reprezentováno právě Vážným. Mezi Gajdou a Vážným následně propukly spory, když Vážný kritizoval Gajdu za špatná politická rozhodnutí a dával mu za vinu úpadek fašistické strany. Gajda naopak kontroval několika prohlášeními, ve kterých vytkl bývalému soudci nedostatek kázně a veřejně pohrozil vyloučením z NOF.⁷⁴⁾ Vzájemné útoky a obviňování vyvrcholily na

71) SPce, f. MÚP, k. 125, i. č. 2108/33, výnos starosty města z 27. května 1933.

72) Trestní řízení skončilo u Krajského trestního soudu v Praze až v roce 1936 odložením pro nedostatek důkazů. Následně bylo Vážnému obnoveno členství ve veřejných funkcích v Pardubicích. SPce, f. MÚP, k. 125, i. č. 2108/33, výnos starosty města ze dne 27. června 1936.

73) SPce, f. PS OÚ, k. 32, i. č. 190, zpráva o konferenci ze 4. ledna 1934.

74) Výroky zazněly například na krajské radě NOF v Chocni, kde byl Gajda jedním z řečníků. SPce, f. PS OÚ, k. 33, i. č. 1345, zpráva o krajské radě NOF 23. července 1934.

přelomu července a srpna 1934. Vážný v poslední červencové dekádě zaslal pražskému ústředí fašistické strany svou rezignaci na členství a všechny funkce, které ve vedení NOF zastával.⁷⁵⁾ Zároveň Gajdu veřejným dopisem vyzval k abdikaci a odchodu do ústraní.⁷⁶⁾ Vzájemné nevráživosti obou osobností se věnoval i regionální tisk. Především Východočeský republikán zmínil Gajdův spor s Vážným kvůli setrvání Národní obce fašistické v Národní frontě či kvůli nevyjasněnému financování NOF.⁷⁷⁾ Vrcholem roztržky bylo trestní oznámení pro pomluvy a urážku na cti, které podal Vážný na Gajdu u Okresního soudu v Pardubicích. K přelíčení v polovině března 1935 se ale Gajda nedostavil a další řízení bylo pro nedostatek důkazů zastaveno.⁷⁸⁾

Gajda nastalou situaci vyřešil přijetím Vážného rezignace. Společně s vystoupením Národní obce fašistické z Národní fronty si zachoval výsadní postavení, ztratil však významnou část členské základny, která stála na straně Vážného. Rezignace osobnosti, která pomohla NOF stát se ve východních Čechách aktivní politickou stranou a získat zastupitelská místa nejen na pardubické radnici, byla pro Gajdu značnou ztrátou. Změny ve fašistické straně komentoval také místní tisk: „*V přítomné době píše se velmi mnoho o bývalém pardubském soudci Vojtěchu Vážném, který před časem opustil soudcovský úřad a vrhl se úplně do dobrodružné politiky fašistické.*“⁷⁹⁾ Podrobný komentář, který si zaslouží rozsáhlejší citaci, přinesl Východočeský republikán: „*Vážný nyní poznává, že chybil a že pravdu měli ti, kteří jej kritisovali a kteří jeho cesty neschvalovali. Vážný byl a nebo snad ještě je romantikem a člověkem houževnaté činnosti. Nelitoval žádné námahy a s největší energií pracoval na vybudování fašistické strany. [...] V této činnosti se nijak nešetřil, nelitoval námahy, nelitoval ani svého zdraví. Ti, kteří Vážného bedlivě pozorovali, říkali, že z této činnosti značně sestárl. Šel dokonce tak daleko, že byl i zatčen a držen delší dobu ve vazbě. A nyní se Vážný ke všemu, co dříve chválil, obrací zády a zavrhuje to. [...] Vážný také svým činem dává poslední ránu skomírajícímu fašismu ve východních Čechách, o jehož rozmach měl dříve zásluhu.*“ Otázkou zůstalo, kam se bude jeho další politická činnost ubírat. List na tuto otázku našel jasnou

75) SPce, f. PS OÚ, k. 33, i. č. 1440, zpráva o činnosti NOF z 3. srpna 1934.

76) *Tamtéž.*

77) *Fašisté jsou si ve vlasech*, Východočeský republikán, roč. 15, 1934, 17. 8. 1934, č. 33, s. 7.

78) *Vážný contra Gajda*, Východočeský republikán, roč. 16, 1935, 29. 3. 1935, č. 13, s. 2.

79) *Vážný*, Východočeský republikán, roč. 15, 1934, 24. 8. 1934, č. 34, s. 6.

odpověď: „*Obrací se jinam, půjde snad ke Stříbrnému, snad k národní demokracii, nebo někam jinam. Ale ať jde kamkoliv, valné ceny to mítí nebude. Vážný již politické kariéry získat nemůže. Touto cestou se ničeho nedosáhne, nedosáhne se ničeho věčného, nedosáhne se ani osobní kariéry.*“ Závěrem list zaujal stanovisko k důvodu, proč okresní soudce dal přednost politice před kariérou v justici: „*Vážný je ctižádostivý a ctižádost ho žene do politiky. Že chce hrát velkou roli. [...] Ovšem způsob, jakým Vážný postupoval, nevede k ukojení osobních politických ambicí. [...] O Vážném se říkalo, že je člověkem rozumným. A tu bezděky vyvstává otázka: Nepoznal jako soudce – psycholog, co defektních individuí chytilo se tohoto hnutí? [...] Vážného jsme stavěli vždy výše a podívovali jsme se, že mu bylo lhostejným řádění různých těch defektních jedinců a že s touto společností chtěl působiti k mravní obrodě v národě.*“ Na úplný závěr poněkud smířlivým tónem list uzavřel, že jeho talentu je škoda a že upřednostnění politiky před justicí bylo chybou: „*Vážného jako člověka je škoda. Říkali, že byl talentovaným soudcem. Tam měl zůstat a mohl udělat přirozenou a zdravou kariéru. V politice je tomu jinak, zdá se, že Vážný politice přece jen málo rozuměl. Byl hodně romantický a u nás doba romantismu není.*“⁸⁰⁾

Vážný se tedy k fašistické straně obrátil zády. Všeobecně diskutovanou otázkou bylo, kam bude jeho kariéra směřovat po vystoupení z Národní obce fašistické. Společně s bývalými kolegy z pardubické NOF (Konopáskem a Novotným) se v Pardubicích stali hlavními postavami nově vzniklého Národního sjednocení. Společně vystupovali na schůzích v předvolební kampani k parlamentním volbám v roce 1935. U Vážného se opět projevila velká touha prosadit se v politice a aktuálním cílem se stal úspěch v nadcházejících volbách. Přestože změnil politickou stranu, ze svého politického programu ubral jen málo. Jednotčím znakem jeho předvolebních projevů bylo prosazování českých národních zájmů, pozornější posluchač však mohl zaznamenat větší míru idealismu než při jeho projevech v řadách Národní obce fašistické. V době horšícího se postavení Československa stále častěji zmiňoval nutnost prosazení ideálů francouzské revoluce či vytvoření slovanské říše pod vedením Ruska zbaveného bolševického režimu.⁸¹⁾

Změna jeho politické příslušnosti byla komentována také tiskem. Většina titulů se shodla, že jeho politická hvězda už vyhasla a že ani změna

80) *Tamtéž.*

81) SPce, f. PS OÚ, k. 36, i. č. 832, relace ze schůze Národního sjednocení 21. února 1935.

politické strany mu k vytouženému úspěchu nepomůže: „*Vážný dostává se zajímavou oklikou do národní demokracie, vlastně do nové strany, kde národní demokracie tvoří podstatnou součást. Vážný je roztrpčen a zklamán. Fašismus, pro který tolik bojoval, nic nedokázal. [...] Uplatní se v nové politické seskupení? To jest otázka. [...] Vážný vsadil vše na politiku a dochází ke zklamání. V soudní službě mohl právem vyniknouti, v politice, zdá se, půjde to těžko.*“⁸²⁾

Parlamentní volby v květnu roku 1935 nepřinesly Národnímu sjednocení, potažmo Vážnému politický úspěch. Strana získala méně mandátů, než předpokládala,⁸³⁾ a Vážný na pozici čtvrtého muže kandidátní listiny v pardubickém volebním kraji vytoužený poslanecký mandát nezískal. Ze svého neúspěchu začal obviňovat stranické kolegy, kterým vyčítal, že se ocitl na nevolitelném místě. Reakcí na neúspěch v řadách Národního sjednocení byl pokus založit vlastní politickou stranu s názvem Československá národní fronta pracujících lidí. S hrstkou svých věrných dokonce uspořádal úvodní schůzi.⁸⁴⁾ Další aktivity tento politický útvar však nepodnikl.

Definitivní politická prohra někdejšího okresního soudce a úspěch do té doby méně výrazného MUDr. Novotného, který v regionální politice začínal později, byl na první pohled překvapivý. Důvodem úspěchu Novotného bylo jeho umírněnější vystupování. Na rozdíl od Vážného byl ochotný ke kompromisům a vůči svým oponentům nevystupoval tak radikálně. Regionální tisk zhodnotil definitivní tečku za Vážného politickou kariérou krátkým komentářem: „*Vážný obětoval vše, aby dosáhl úspěchu v politice a přece jen žádného úspěchu v politice nedosáhl a také již nikdy nedosáhne. Možno říci bez jakéhokoliv nadsazování, že Vážný se ocitá úplně v politickém propadlišti. A přece jen se pro politiku angažoval až příliš. Věnoval se jí cele, vše položil, aby mohl pracovat politicky. Zatím místo něho ocitá se na prvním místě jeho soupeř Dr. Novotný z Chrudimě.*“⁸⁵⁾

Neúspěchem v parlamentních volbách v roce 1935 se uzavřela politická kariéra bývalého okresního soudce a především bývalého čelního

82) *Bude Vážný kandidován?*, Východočeský republikán, roč. 15, 1934, 30. 11. 1934, č. 48, s. 6.

83) Přesné volební výsledky viz například: Východočeský republikán, roč. 16, 1935, č. 21, s. 1–4.

84) SPce, f. PS OÚ, k. 37, i. č. 889, zpráva o činnosti Vážného z 21. července 1935.

85) *Proč bude Vážný prostým vojákem*, Východočeský republikán, roč. 16, 1935, 10. 5. 1935, č. 19, s. 1.

představitel pardubické organizace NOF, člena fašistického ústředního vedení a svého času blízkého spolupracovníka Gajdy. Pro svůj politický úspěch udělal maximum možného, ale jak trefně komentovaly některé místní tiskoviny, vybral si pro splnění svých ambic nevhodnou politickou stranu. Ze studia pramenů vyplývá, že Vážný byl nadprůměrně schopný, ambiciózní a ochotný obětovat materiální výhody. V opačném případě by si nevybral fašistické hnutí před jistotou soudního povolání. Výše zmíněné klady, které dokázal v počátečním období v řadách NOF využít ve svůj prospěch, se po odchodu z NOF staly naopak nevýhodou. Vstupem do Národního sjednocení se ocitl v politické straně fungující na demokratickém principu, ve kterém jeho ambicióznost, radikalismus a neochota přistupovat ke kompromisům znamenala nevýhodu.

5. Návrat do služeb československé justice (1936–1939)

Po volebním neúspěchu se Vážný zcela stáhl z veřejného života a věnoval se pouze soukromé advokátní praxi. V důsledku předchozí politické činnosti však neměl širší klientelu a ocitl se ve finanční tísní. Bezvýhodnou situaci se v polovině roku 1936 rozhodl řešit pokusem o návrat do řad československé justice. V polovině září zaslal na ministerstvo spravedlnosti žádost, ve které uznal své pochybení z předchozí politické činnosti a oprávněnost disciplinárního řízení, které bylo proti němu vedeno. V rozsáhlém textu naplno uplatnil svou výřečnost, když se zřekl bývalých spolupracovníků z fašistického hnutí i svého politického programu. Předchozí činnost ve fašistickém hnutí ospravedlňoval snahou prospět československému národu a státu: „*Vzpomínám s opravdovou lítostí let 1926 a následujících, kdy z idealismu (maje na mysli vždycky jen prospěch národa a státu) dal jsem se svést na cesty, jež se nesrovnávaly s důstojností a povinnostmi stavu soudcovského, za což jsem pykal jednak disciplinárním řízením a byl jsem i ve vyšetřování trestním. Dostal jsem se tak do situace, z níž jsem neviděl jiného východiska, než že jsem rezignoval a vystoupil ze státní služby.*“⁸⁶⁾ Následně požádal o možnost odčinit předchozí prohřešky opětovným přidělením na místo soudce: „*Chci dokázati skutkem na kterémkoli místě v Čechách nebo na Moravě, že chci a ještě dovedu pracovati ze všech si pro Republiku a odčiniti tak to, co bylo a čeho s lítostí vzpomínám jako jiný člověk.*“⁸⁷⁾

86) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 47595, žádost Vážného z 12. září 1936.

87) *Tamtéž.*

V následujících více než šesti měsících se odpovědi z ministerstva spravedlnosti nedočkal. V lednu 1937 proto zaslal prezidentu Benešovi žádost o osobní přijetí, při kterém by mohl svou žádost o novou šanci podpořit. Už v dopise s prosbou o přijetí znovu zopakoval svou připravenost odčinit své chyby a naplno se věnovat pouze soudní profesi: „*Ve Vaší moci, slovnutný pane prezidente, byste Svojí milostí umožnil mi návrat zpět v mém povolání okresního soudce a zahladil tak kruté důsledky dřívějšího mého provinění, když již dávno žiji stranou veškerého politického života jedině a výlučně pro svoji rodinu, pro práci a pro stát.*“⁸⁸⁾

Přijetí u prezidenta se sice nekonalo, přesto se dočkal pozitivních zpráv. Vážný obdržel od Vrchního soudu v Praze odpověď na svou původní žádost. V posudku sice nechyběly zprávy o předchozích disciplinárních prohrěsích, zároveň byla vyzdvížena vysoká profesní způsobilost a kladná hodnocení nadřízených ze všech soudů, při kterých působil. Senát vrchního soudu proto doporučil přijetí Vážného zpět na místo soudce a konkrétně doporučil přidělit mu pozici při Krajském soudu v Chebu: „*Osobní senát vrchního soudu v Praze navrhuje, aby žadateli propůjčeno bylo služební místo [...] u Krajského soudu v Chebu za předpokladu, že žadatel opravdu zanechal veškeré činnosti politické, [...] pro kteroužto činnost byl svého času vícekrát kárně stíhán.*“⁸⁹⁾ V dalších měsících následovala jednání ministerské rady a v listopadu téhož roku skutečně obdržel rozhodnutí o přidělení ke Krajskému soudu v Chebu s titulem okresní soudce.⁹⁰⁾ Do nového působiště se s rodinou přestěhoval prakticky okamžitě a do zaměstnání nastoupil ještě před koncem roku 1937.⁹¹⁾

Situace v pohraničních oblastech Československa se však v druhé polovině třicátých let stala kritickou a na podzim roku 1938 přišly události spojené s mnichovskou konferencí a následným odstoupením Sudet ve prospěch Německa. Vážný tak v novém působišti pracoval necelý rok, načež byl nucen své místo opustit. S rodinou se nepřestěhoval zpět do Pardubic, nýbrž novým bydlištěm se stala Praha. Zde také počátkem října 1938 požádal o přidělení k místnímu krajskému soudu, u kterého se ve stejné době uvolnilo místo soudního rady.⁹²⁾ S žádostí byl částečně úspěšný.

88) NA, f. PMV, PS VV, i. č. 23, dopis Edvardu Benešovi z 23. ledna 1937.

89) NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 11218, posudek na Vážného z 18. března 1937.

90) NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 29088, protokol ze schůze ministerské rady z 26. listopadu 1937.

91) SPce, f. matrika, k. 651, matriční list Vážného.

92) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 54937, žádost Vážného z 6. října 1938.

V posledním říjnovém týdnu byl přidělen k Civilnímu soudu pro vnitřní Prahu na pozici okresního soudce.⁹³⁾

Uzavřelo se tak zatím nejsložitější období v jeho životě. Zklamání z neúspěchu politické kariéry vystřídal náročné období soukromé advokátní praxe v Pardubicích. Širší okruh klientů se vybudovat nepodařilo a žil tak společně se svou rodinou v materiální nouzi, kterou zmírňovala pouze finanční výpomoc bývalých spolustraníků z NOF. V těžké životní situaci mu nezbyla jiná možnost, než požádat ministerstvo spravedlnosti o prominutí předchozích disciplinárních prohřešků a opětovné jmenování na pozici soudce. V citované korespondenci, ve které žádá o novou šanci, je zřetelný rozdíl oproti vyjádřením z roku 1932, kdy demonstrativně rezignoval na pozici pardubického okresního soudce. Vážný se ocitl v situaci, kdy byl nucen ustoupit od sebevědomého a místy až arogantního vystupování a uznat své chyby.

Vážný se druhé šance nakonec dočkal. Byl jmenován na stejnou pozici, jakou vykonával v Pardubicích a stal se okresním soudcem v Chebu. Dobové okolnosti mu neumožnily v pohraničí prožít delší čas a znovu naplno nastartovat justiční kariéru. Po odstoupení pohraničí se musel odstěhovat do vnitrozemí a jeho kroky vedly do Prahy. Hlavní město zvolil pragmaticky, protože se mu zde naskytla největší možnost na získání nového místa a v přechodném období mohl i s rodinou pobývat u příbuzných. V žádosti o přidělení k soudu v Praze lze sledovat zajímavou okolnost. Jako mimo-pražskou alternativu uváděl soud v Hradci Králové, o případném návratu k pardubickému soudu z jeho úst nezaznělo ani slovo.

6. Během okupace (1939–1945)

Během prvních měsíců nacistické okupace Vážný působil u Okresního soudu pro vnitřní Prahu. Záhy přišel kariérní postup, když mu byl počátkem června 1939 propůjčen titul soudního rady při Krajském civilním soudu v Praze.⁹⁴⁾ Jmenování obdržel na počátku srpna téhož roku společně s přiznáním vyššího finančního ohodnocení se zpětnou účinností od ledna 1939: „*Vláda Protektorátu Čechy a Morava propůjčila Vám podle výnosu ministerstva spravedlnosti ze 6. června 1939 s účinností od 1. ledna 1939 služební místo [...] s úředním titulem – soudní rada – u krajského soudu civilního v Praze.*“⁹⁵⁾

Kariérní postup a upevnění postavení v protektorátní justici ho povzbudilo natolik, že se rozhodl usilovat o finanční odškodnění za dobu,

93) NA, f. PMV, personální spis Vojtěcha Vážného, i. č. 11563, výnos o přidělení Vážného k okresnímu soudu z 26. října 1938.

94) NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 12359, výnos předsednictva ministerské rady z 6. června 1939.

95) NA, f. PMV, PS VV, i. č. 36658, dopis Vážnému z 11. srpna 1939.

kteřou strávil ve vyšetřovací vazbě v roce 1933, a za kárné řízení vedené proti jeho osobě od roku 1932. V únoru 1940 tento požadavek adresoval přímo ministerskému předsedovi Eliášovi. S využitím své výřečnosti a znovunabytého sebevědomí se opět stylizoval do oběti politického režimu Československé republiky. Pokusil se vzbudit dojem, že veškerá obvinění byla vykonstruována se záměrem poškodit jeho osobu a provozovanou advokátní praxi v Pardubicích: „*O události v Židenicích jsem vůbec nevěděl, žádnou účast ani přímou ani nepřímou jsem na ní neměl a neměl jsem o ní toho nejmenšího tušení. [...] Kdybych měl sebemenší zdání o tomto podniku, byl bych ho všemi prostředky znemožnil a jiné od něho odvrátil. Toto mohu říci dnes na své čisté svědomí. Nicméně byl jsem tehdy vládnoucím režimem nařčen [...] a zcela bezdůvodně zatčen.*“⁹⁶⁾ Požádal o opětovné otevření trestních řízení a provedení revize. Hodlal dosáhnout veřejné omluvy a získání nároku na finanční odškodnění.

V následujících měsících rozhodnutí neobdržel, a tak se celou záležitost pokusil uspišit dalším dopisem adresovaným Eliášovi. Svou předchozí žádost se pokusil podpořit argumenty o velké materiální nouzi, ve které se měl podle svých slov nacházet, a dovoláváním se autority ministerského předsedy: „*Tolik věřím ve Vaši lidskost a spravedlnosti, že nepochybuji o tom, že své autority, jako předseda naší české vlády zařídíte spolu s ostatními členy vlády, aby bezpráví, křivda a potupa na mně spáchané, byly ihned odčiněny. Vraťte mi, prosím Vás, víru ve spravedlnost, jež v mém případě byla tak bezohledně pošlapána.*“⁹⁷⁾

Ministerstvo spravedlnosti shledalo požadavky o finanční kompenzaci jako bezpředmětné.⁹⁸⁾ Ani odvolání proti tomuto výroku nebyla vyslyšena, proto přistoupil k podání žaloby přímo na Protektorát Čechy a Morava. V žalobě už své finanční požadavky konkrétně vyčíslil na 410 000 K. Ministerstvo spravedlnosti následně uznalo možnou souvislost s vězněním a úpadkem jeho advokátní kanceláře. Nabídlo také finanční vyrovnání ve výši třiceti tisíc korun.⁹⁹⁾ Tuto částku žalující strana odmítla a požadovala její navýšení. Spor byl ukončen dohodou obou stran na mimosoudním

96) NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 18131, dopis Vážného A. Eliášovi z 2. února 1940.

97) NA, f. PMR, k. 230, sign. 851 – Vážný Vojtěch, i. č. 3773, dopis Vážného Eliášovi z 23. září 1940.

98) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 35442, usnesení z 23. června 1941.

99) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 5543, rozhodnutí ministra vnitra z 5. února 1942.

vyrovnání, ve kterém se žalující strana spokojila s okamžitým vyplacením částky sto tisíc korun.¹⁰⁰⁾

Vedle snahy o svou rehabilitaci se Vážný během okupace úplně nerozloučil ani s politickou činností. Už nebyl tak výrazný jako během působení v Národní obci fašistické, přesto jeho jméno figuruje mezi aktivními členy krajně pravicových hnutí protektorátní politické scény. Jednalo se o Árijskou frontu a Národní árijskou kulturní jednotu.¹⁰¹⁾

V posledních dvou letech okupace se k Vážnému štěstí obrátilo zády. Počátkem roku 1944 mu byla ošetřujícím lékařem diagnostikována tuberkulóza plic. Ze zdravotních důvodů nastoupil zdravotní dovolenou, kterou střídavě trávil na venkově nedaleko Poličky a v sanatoriu pro léčbu tuberkulózy v Bechyni.¹⁰²⁾ Nebezpečnou nemoc se částečně podařilo porazit až na konci roku 1944 a v lednu 1945 se znovu zapojil do činnosti Krajského soudu v Praze.¹⁰³⁾

Složité období nacistické okupace tedy Vážný v profesní oblasti přečkal úspěšně. Ještě v průběhu druhé Československé republiky získal soudní místo v Praze a na počátku okupace byl jmenován soudním radou. Povýšení přineslo také lepší materiální zázemí, přesto se rozhodl, že bude požadovat odškodnění za údajné krivdy, které se měly udát v souvislosti

100) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 66408, výnos ministerstva spravedlnosti z 24. prosince 1942.

101) **Árijská fronta** byla antisemitistickou organizací, která vznikla během tzv. druhé československé republiky. Neměla žádnou spojitost s Árijskou frontou zřízenou Gajdou při Národní obci fašistické. V prohlášení vydaném při příležitosti vzniku této organizace byl vysloven hlavní požadavek nastolení silné nacionalistické vlády a omezení práv národnostních menšin. Mezi aktivními členy bylo několik osobností veřejného života včetně tehdy již pražského soudce Vážného. Árijská fronta počátkem roku 1939 vstoupila do Národní árijské kulturní jednoty a tím zanikla. Ivo PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2011, s. 357–358.

Národní árijská kulturní jednota (NÁKJ) byla další antisemitickou organizací. Oficiálně byla povolena v květnu 1939 jako kulturní instituce. Hlavním bodem programu bylo prosazování árijské ideologie, tzn. snaha o tzv. rasově čistou společnost, odstranění židů a jejich spolupracovníků z veřejného života a zabavení jejich majetku. NÁKJ po dobu své existence spolupracovala s další radikální organizací – Vlajkou. Formálně organizace existovala až do roku 1945, většina členů však v průběhu okupace přešla právě do Vlajky. Ivo PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2011, s. 359–367; Tomáš PASÁK, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 289–290.

102) SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 6978, dopis Vážného prezidiu Krajského soudu v Praze z 15. července 1944.

103) SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 619, zpráva prezidenta Krajského soudu v Praze z 16. ledna 1945.

s jeho politickou činností v rámci Národní obce fašistické. Je poněkud kontroverzní, že se rozhodl podat žalobu proti Československé republice, tedy proti režimu, který mu v druhé polovině třicátých let poskytl druhou šanci a neobrátil se k němu zády. Znovu zajímavě vychází srovnání prosby adresované prezidentu Benešovi v roce 1937 a sebevědomým vyjádřením adresovaným protektorátní vládě. V době Protektorátu se Vážný znovu zapojil i do politického života. Přestože nepůsobil zdaleka tak aktivně jako v předchozím období, nelze brát členství v politických organizacích na lehkou váhu. Nelze sice přímo mluvit o kolaboraci, o tom nejsou v archivních pramenech žádné informace, přesto byla účast v hnutích spojovaných s nacistickým režimem pro osobu jeho postavení přinejmenším nevhodná.

7. Po roce 1945

Konec druhé světové války Vážného zastihl u Krajského soudu v Praze. Několik týdnů po osvobození u něho znovu propukla tuberkulóza, kvůli které byl nucen opětovně nastoupit k léčení do sanatoria v Bechyni.¹⁰⁴⁾ Léčba trvala delší dobu a do zaměstnání se mohl vrátit až v první polovině roku 1947.¹⁰⁵⁾ Vedle těžké nemoci se v následujícím období musel vyrovnat s následky své předchozí činnosti. Už na podzim roku 1945 vyšly v několika celostátních denících články, ve kterých byla zmiňována jeho fašistická minulost z doby první republiky a údajná spolupráce s nacistickým režimem během německé okupace.¹⁰⁶⁾

Rudé právo počátkem prosince otisklo článek, ve kterém byl vysloven požadavek, aby opustil řady československé justice: „*Upozornili jsme ministerstvo spravedlnosti, že tento poslanec a vůdce Gajdových fašistů je nyní soudním radou u Krajského soudu civilního v Praze. Dra Vážného znají zejména Pardubice, kde působil jako okresní soudce a fašistický vůdce. Ministerstvo spravedlnosti by mělo vysvětlit, proč až do dnešního dne nebyl Vážný ze svého místa odstraněn. Lidově demokratický režim v nové republice opravdu nestrpí, aby pod talárem demokratického soudce byla nošena černá fašistická košile.*“¹⁰⁷⁾ Podobnou rétoriku zvolilo také Svo-

104) Vážný na léčení nastoupil 28. června 1945. SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 6498, oznámení prezidia Vrchního soudu v Praze z 18. července 1945.

105) Podle lékařského posudku vedle tuberkulózy Vážný prodělal infarkt myokardu. SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 11762, posudek ošetřujícího lékaře pro prezidium Krajského soudu v Praze z 12. září 1946.

106) Články se objevily především na počátku prosince 1945 ve všech důležitých celostátních denících – Rudém právu, Mladé frontě, Svobodném slovu nebo Národním osvobození.

107) *O případu fašisty Vážného*, Rudé právo, roč. 1945, 6. 12. 1945, č. 179, s. 3.

bodné slovo. I zde byla zmíněna jeho fašistická minulost, kariérní postup během okupace a finanční vyrovnání s protektorátním režimem. Především hmotný zisk byl redakci listu považován za důkaz spolupráce s režimem a jasný důvod pro jeho propuštění: *„Za první republiky byl okresní soudce Vážný z Pardubic jedním z předních fašistických funkcionářů a dalo hodně práce, než byla jeho činnost paralysována. Za okupace byl však za „příkoří“ hmotně odškodněn a mimořádně povýšen na soudního radu. Nyní se dovídáme, že pan soudní rada úřaduje v přítmi ponuré budovy Krajského soudu civilního v Praze. Zdá se, že je tam dobře schován před očistnou vlnou, která by se před ním neměla zastavit.“*¹⁰⁸⁾

Přes pokračující léčení se Vážný rozhodl, že se proti nařčením bude bránit. Redakcím zmíněných deníků zaslal vlastní pohled na věc a požadavek na otištění omluvy.¹⁰⁹⁾ Podle vlastních slov udělal za fašistickou kariérou tlustou čáru už v polovině třicátých let a během okupace s okupanty nespolupracoval. Naopak zmínil, že už v červnu 1945 obdržel osvědčení o nezávadném chování během okupace.¹¹⁰⁾ Odpovědi ani omluvy se od redakcí nedočkal, proto počátkem jara požádal o vyřešení situace přímo ministra spravedlnosti. Stěžoval si především na skutečnost, že listy odmítly uveřejnit jeho vysvětlení a obhajobu a touto agresivní kampaní poškozují nejen jeho ale také jeho nejbližší: *„I když vím, že jsem se ničím neprovinil, toto surové trápení otravuje mi život a vede mne k zoufalství. [...] Musím trpět, abych byl beztrusně dále tupen a moje rodina žije v ustavičném rozrušení, nepřivodí-li toto stálé volání po mém odstranění jednoho ne skutečně moje odstranění – ne sice z úřadu – ale za života vůbec.“*¹¹¹⁾ Vážný měl pravdu, že už v polovině prosince 1945 projednávala závodní rada Krajského civilního soudu v Praze jeho případ a neshledala v předchozí činnosti v Národní obci fašistické ani v působení u soudu během okupace žádné překážky k tomu, aby nemohl dále vykonávat svou profesi. Za tímto rozhodnutím stála především skutečnost, že činnost ve fašistické straně byla smazána jeho opětovným jmenováním okresním soudcem v Chebu.

108) *Bývalý fašista vysokým úředníkem lidové republiky?*, Svobodné slovo, roč. 1945, 2. 12. 1945, č. 175, s. 4.

109) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. neuvedeno, dopis redakcím Rudého práva a Svobodného slova z 14. prosince 1945.

110) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. neuvedeno, potvrzení nezávadného chování Vážného během okupace závodní radou Krajského civilního soudu v Praze z 27. června 1945.

111) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 24690, dopis ministru spravedlnosti z 24. ledna 1946.

V oficiálním prohlášení stálo: „*Zaměstnanecká rada [...] neshledala důvodu proti němu zakročiti. Jmenovaný vystoupil veřejným prohlášením z NOF již roku 1934 a od roku 1935 je mimo veřejný politický život a ještě za prvé republiky byl rozhodnutím vlády rehabilitován.*“¹¹²⁾

Vážný i jeho nadřízení měli zájem na rychlém uzavření případu, nicméně na definitivní tečku si museli počkat ještě více než rok. V září 1946 byl Národním výborem v Praze vydán posudek v souladu s příslušným dekretem prezidenta republiky,¹¹³⁾ ve kterém byla Vážnému potvrzena nezávadná činnost během německé okupace a byl tak úředně zbaven podezření ze spolupráce s okupanty.¹¹⁴⁾ Následně byla ministerstvem spravedlnosti vypracována zpráva mapující činnost od opětovného jmenování soudcem až do konce války. Nálezem Zemského soudu v Praze bylo znovu konstatováno, že fašistická minulost byla anulována a zahlazena ještě za existence první republiky. Proti činnosti během německé okupace nebyly shledány žádné námitky. K otázce finančního odškodnění za vyšetřovací vazbu z roku 1933, kterou získal právě během okupace, zaujal zemský soud shovívavé stanovisko. Prohlásil tuto skutečnost za poněkud nešťastnou, ale vyjádřil pochopení nad hmotnou nouzí Vážného a jeho rodiny během okupace, která ho k tomuto požadavku vedla.¹¹⁵⁾

Přibližně po dvou letech od konce války tak byl definitivně zbaven obvinění z kolaborace. Přesto jeden negativní důsledek služby v justici během německé okupace je možno zaznamenat. Podle dekretu prezidenta republiky¹¹⁶⁾ bylo v březnu 1946 zrušeno jeho jmenování soudním

112) SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 14313, vyjádření zaměstnanecké rady ze 14. prosince 1945.

113) Dekret č. 138/1945 Sb. neboli Dekret presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti je také nazýván jako Malý retribuční dekret. Byl součástí souboru dekretů mající za cíl potrestání činů německých okupantů a kolaborantů se zpětnou platností na celou dobu tzv. zvýšeného ohrožení republiky (od částečné mobilizace v roce 1938 do konce roku 1946). Podle tohoto dekretu bylo možno postihnout „*nepřistojné chování, urážející národní citění českého nebo slovenského lidu*“⁴. Znění dekretu viz například: [online]. [cit. 2013-09-14]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Dekret_%C4%8D_138/1945_Sb>.

114) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 418/46, posudek trestní komise Ústředního národního výboru hlavního města Prahy z 10. září 1946.

115) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 13491, nález Zemského soudu v Praze z 1. května 1947.

116) Jednalo se dekret prezidenta republiky číslo 59/1945 Sb. – Dekret presidenta republiky, jímž se zrušují jmenování veřejných zaměstnanců z doby nesvobody. Tato právní norma nabyla účinnosti 1. září 1945. Podle tohoto dekretu se zrušila veškerá jmenování v době tzv. doby nesvobody ode dne účinnosti příslušných jmenování.

radou¹¹⁷⁾ a Vážný se tak ocitl zpět na pozici okresního soudce. Poměrně výrazně si pohoršil i finančně. Byl totiž nucen vrátit finanční rozdíl, který povýšením získal. Nastalou situaci se pokusil zvrátit podáním odvolání, které bylo s odvoláním na jednoznačné znění prezidentského dekretu zamítnuto: „*Bylo-li postavení odvolatele jako soudního rady podle §1 citovaného dekretu anulováno, [...] neměl odvolatel nárok na služební požitky soudního rady a pokud mu byly vyplaceny, jest povinen je vrátiti. Skutečnost, na kterou odvolatel odkazuje, že vrácením přelatků nebudou zhodnoceny jeho vyšší služby, které státu konal ve funkci soudního rady, je jednoznačným důsledkem zákona, a proto touto výtkou – čelící proti zákonu a jeho duchu – nemůže se ministerstvo spravedlnosti zabývat a je pro rozhodnutí věci bezpodstatnou.*“¹¹⁸⁾

Následujícího roku okresní soudce podal žádost o jmenování krajským soudcem. V odůvodnění své žádosti vedle vysoké profesní kvalifikace uvedl i značné zdravotní komplikace, které ho provázely už od počátku čtyřicátých let. Přestože zaměstnanecká rada k jeho žádosti připojila kladné vyjádření, krajským soudcem jmenován nebyl.¹¹⁹⁾

Následující roky v jeho životě nebyly příliš radostné a byly vyplněny zdravotními komplikacemi a častými pobyty na léčení. Jednou z mála pozitivních událostí byla promoce jeho syna Vojtěcha na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.¹²⁰⁾ V červenci roku 1953 dokonce kvůli snaze soudní správy snížit náklady obdržel rozhodnutí o ukončení pracovního poměru s platností ke konci října téhož roku.¹²¹⁾ V té době se však nacházel v dlouhodobé pracovní neschopnosti, proto na jeho odvolání byla výpověď stažena.¹²²⁾

117) SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 17266, výměr Zemského soudu v Praze z 20. března 1946.

118) SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 84637, výnos prezidia Zemského soudu v Praze z 23. května 1947.

119) NA, f. MS (nezpracovaná část fondu), i. č. 69464, vyjádření zaměstnanecké rady z 20. září 1948.

120) Vojtěch Vážný mladší promoval na právnické fakultě Univerzity Karlovy 2. prosince 1949. SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 90, zpráva prezidia Okresního soudu v Praze z 10. ledna 1950.

121) V odůvodnění se uvádělo: „*Aby bylo docíleno snížení nákladů na státní administrativu a účelnějšího rozmístění pracovních sil, bylo justičnímu resortu uloženo snížit početní stavy pracovníků. Za účelem provedení tohoto opatření ukončilo ministerstvo spravedlnosti [...] s Vámi pracovní poměr dnem 31. 10. 1953.*“ SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 3384, výnos Krajské soudní správy v Praze z 21. července 1953.

122) SPř, f. PMV, PS VV, i. č. 4819, výnos Krajské soudní správy v Praze z 13. října 1953.

Pracovní kariéra přesto špěla ke konci. Vzhledem k chronickým zdravotním problémům požádal o povolení předčasného odchodu do důchodu. Jeho žádosti bylo vyhověno a v polovině ledna 1954 obdržel dopis, který obsahoval krátké sdělení, které uzavřelo jeho bohatou a mnohdy bouřlivou kariéru: „*Krajská soudní správa v Praze ukončuje s Vámi pracovní poměr dnem 31. ledna 1954 na základě výměru Státního úřadu důchodového zajištění.*“¹²³⁾ Odchodem do důchodu se uzavřela více než třicet let trvající justiční kariéra, během které vykonával úřad soudce ve třech naprosto rozdílných režimech.

8. Závěrem

Jaká tedy byla role Vojtěcha Vážného v pardubickém fašistickém hnutí? Jak by vypadala pardubická NOF bez jeho působení? Jaký to byl ve skutečnosti člověk? Tři základní otázky, na které jsem se pokusil v předchozím textu odpovědět. Dovolím si přesto krátké shrnutí. Zastávám názor, že Vážného role v pardubické NOF byla s ohledem na dobové okolnosti a aktuální personální složení fašistické organizace nezastupitelná. V období druhé poloviny dvacátých let, kdy se NOF dostala do první krize, dokázal místní organizaci povznést. Sice by se nemělo zapomínat i na další představitele fašistického hnutí, Vážný však svými schopnostmi ostatní převyšoval a bylo skutečně především jeho zásluhou, že se z NOF v Pardubicích stala dobře fungující organizace. Svými řečnickými schopnostmi a sebevědomým vystupováním dokázal k fašistické organizaci přitáhnout značný počet stoupenců nespokojených se svou situací v době propukající hospodářské krize. Dokázal si tak kolem své osoby vybudovat dostatečnou autoritu nejen v rámci fašistické organizace. Dokázal sebevědomě vystupovat i při jednání s dohlížejícími úředníky či správními orgány. Umně využíval služebního postavení a zkušeně kombinoval pozici okresního soudce s politickou činností. Nastíněný styl práce a rozhodování však fungoval jen v době, kdy byla fašistická organizace na vzestupu a jeho potenciální konkurenti neměli protiargumenty. V okamžiku, kdy se mu přestalo dařit a ocítl se ve vyšetřovací vazbě, dostaly se na povrch dosud skryté antipatie stranických kolegů.

Vážný si byl své silné pozice v místní NOF vědom a podle toho se také choval. Využil stranickou pozici, když se na počátku třicátých let stal Gajdovým blízkým spolupracovníkem, a o svých rozhodnutích nebyl

123) SPr, f. PMV, PS VV, i. č. 3384, výnos Krajské soudní správy v Praze z 12. ledna 1954.

s kolegy ochoten diskutovat. Na počátku třicátých let se tak nezaujatému pozorovateli mohlo zdát, že pardubická fašistická organizace rovná se Vážný. S rostoucím sebevědomím se pustil i do sporů s Gajdou, které záhy přinesly jeho odchod z NOF. Nesouhlasil s odstoupením NOF z Národní fronty a dal přednost vystoupení z fašistické strany. Nejhlubší následky lze pozorovat právě na pardubické organizaci NOF. Jeho odchodem ztratila charismatickou osobnost a v dalším období nebyla schopna navázat na úspěchy z počátku třicátých let. Vážný tedy skutečně byl pro pardubickou organizaci NOF klíčovou osobností.

Poněkud složitější je odpověď na otázku, jak by pardubické fašistické hnutí vypadalo bez Vážného. Neodvažuji se na tomto místě pouštět do hlubšího odhadu ve stylu, co by bylo kdyby, nicméně si dovoluji jednoduchou premisu. Vedle Vážného v místní organizaci působily další osobnosti, které by se v případě jeho nepřítomnosti staly ústředními postavami pardubického fašistického hnutí. Domnívám se, že by se jednalo zejména o MUDr. Konopáska, který ostatně místní fašisty v počátečním období vedl. Fašistické hnutí by v Pardubicích jistě existovalo i bez Vážného, přikláním se však k názoru, že fašisté by nedokázali oslovit tak širokou skupinu voličů, jak se to povedlo Vážnému. Ze studia dobových pramenů například vyplývá, že Konopáskovi byl poměrně často vytýkán nedostatek řečnických schopností a umění oslovit větší skupinu posluchačů. Alternativou možná mohl být další lékař MUDr. Novotný, který se však výrazněji prosadil až v Národním sjednocení. Důvodem byly jeho politické vlastnosti hodící se spíše do demokraticky fungující strany, jak se potvrdilo v roce 1935, když byl ve volbách úspěšný právě na úkor Vážného. Nakonec vždycky existuje možnost, že by se objevil někdo další, kdo by byl přinejmenším stejně úspěšný jako Vážný, na základě rozboru dobových pramenů však nelze jméno takové osobnosti ani odhadnout.

K úplnému vykreslení studované postavy zbývá zamyšlení nad tím, jakou byl Vážný osobností. Na tuto otázku se odpověď hledá značně obtížně, k dispozici jsou pouze prameny úřední povahy a dobový tisk. V archivních pramenech se nedochovaly dokumenty osobní povahy, soukromá korespondence nebo osobní vzpomínky, které by přispěly k vykreslení jeho povahových rysů. Následující řádky jsou proto pouze osobním pohledem autora.

Domnívám se, že Vážný byl především inteligentní a cílevědomý člověk, který v počátečních letech své profesní kariéry prokázal velkou míru pracovitosti. Poměrně rychle se po ukončení studia práv stal československým soudcem. Vedle těchto nesporně kladných povahových rysů se u něho záhy projevila velká ambicióznost provázená touhou po veřejném

uplatnění. Už za působení v Dobříši ho tato vlastnost přivedla ke spolupráci s fašistickou stranou, která se stala ještě intenzivnější po jeho přeložení do Pardubic. Ambicióznost u okresního soudce na přelomu dvacátých a třicátých let převážila nad pragmatismem. Jiným způsobem nelze vysvětlit jeho volbu nejisté politické kariéry v NOF před trvalejším místem v československé justici. Kariéru soudce sice opustil v době, kdy byla fašistická strana na vrcholu svých sil, přesto neměl jistotu trvalého úspěchu. Nedokázal správně zhodnotit potenciál NOF v demokratickém systému Československé republiky. Na druhou stranu, pokud se hodlal prosadit v politice, byla fašistická strana pro jeho povahu ideální. Vážný se v první polovině třicátých let projevoval jako člověk, který nestrpí vůči své osobě opozici a jen neochotně uzavírá kompromisy. V Pardubicích se svým vystupováním a jednáním stylizoval do pozice jakéhosi východočeského Gajdy. Mnozí z jeho spolupracovníků i oponentů mu vyčítali značnou míru arogance při vzájemném jednání. Ambice ho neopustily ani po neúspěšném pokusu začlenit NOF do Národní fronty. Vážný v Národní frontě viděl snadnější cestu k vytoženému úspěchu, neváhal proto pardubickou NOF opustit. Ani v Národní frontě nebo následně v Národním sjednocení své cíle naplnit nedokázal. Především v roce 1935 těžce nesl volební neúspěch v parlamentních volbách a skutečnost, že za místní region se do parlamentu dostal MUDr. Novotný, který byl původně ve stranické hierarchii NOF až za ním.

Až po neúspěchu v polovině třicátých let zanechal pokusů o politickou kariéru a alespoň navenek uznal svá předchozí pochybení. Získal tak od ministerstva spravedlnosti druhou šanci a mohl se vrátit na pozici československého soudce. V tíživé historické době přelomu třicátých a čtyřicátých let se u něho projevil další povahový rys, oportunismus. Většina lidí by po poskytnutí druhé šance byla za novou příležitost vděčná, naopak Vážný využil v době nacistické okupace příležitost a získal finanční odškodnění za vazební stíhání a disciplinární řízení. Obrátil se tak proti systému, který mu zmíněnou druhou šanci poskytl. Závěrečná etapa jeho profesního i osobního života byla výrazně poznamenána následky prodělané tuberkulózy. Přesto dokázal i po další změně politického režimu své místo obhájit a působit jako československý soudce až do poloviny padesátých let, kdy svou kariéru zakončil odchodem do důchodu.

Jednoznačný pohled na vůdčí postavu pardubického fašistického hnutí lze tedy vyvodit jen s velkými obtížemi a výše uvedená charakteristika by měla především posloužit k vyvolání diskuze nad osobou a kariérou Vojtěcha Vážného.

VOJTĚCH VÁŽNÝ – STORY OF A PARDUBICE JUDGE AND A FASCIST

Judge Vojtěch Vážný became, during the first Czechoslovakian Republic, a central figure of East Bohemian extreme nationalistic and especially fascist movements. He began his judicial career in the early 1920s in Slovakian town of Liptovský Hrádek from where he was transferred to a district court in Dobříš in 1925. There his cooperation with fascist movement started. He was transferred to Pardubice during 1928 and gradually joined the local unit of the National Fascist Community (also referred to as National Fascist League or NOF). It was particularly due to him that the local organization turned into a well-functioning political movement, closely cooperating with the central figure of the Czechoslovakian fascist scene Radola Gajda. The most successful part of Vážný's career dates to the first half of the 1930s. In 1931, he actively participated in the preparations for the national fascist congress. In the following year thanks to him the underestimated NOF gained a not insignificant number of mandates in the Pardubice council.

The following years were rather complicated for Vážný. Already in 1932 he resigned to the post of a Czechoslovakian judge because of ongoing disciplinary proceedings and was met with failure in politics as well. Pre-trial detention in 1933, withdrawal from NOF in 1934 and unsuccessful activity in the National front (National Union respectively) all meant crude disillusionment. At the end of the 1930s he therefore pleaded the President for a second chance and was given it as a judge in Cheb. The onset of WWII and the dissolution of Czechoslovakia brought him back to Prague where he survived German occupation serving at a Prague district court. After the liberation of Czechoslovakia he managed to preserve his judicial post until mid-1950s despite repeated charges with active collaboration with German occupants.

